KEERSOPPERBEEMDEN

Inventarisatie broedvogels BMP-A 2022

In opdracht van Staatbosbeheer

***Havik**. Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

Inventarisatie en samenstelling: Jan Schutjes en Maarten-Jan van den Braak

Vogelwerkgroep IVN Valkenswaard-Waalre december 2022

Keersopperbeemden 2022 BMP-A inventarisatie

Inhoud

- *Inleiding*
  - *1. Gebiedsbeschrijving*
  - *2. Broedvogelinventarisatie*
    - *2.1 Veldwerk en methodiek*
    - *2.2 Resultaten*
    - *2.3 Soortbespreking*
  - *3. Veranderingen Keersopperbeemden & Keersop en Run.*
  - *4. Aanbevelingen en suggesties*
  - *5. Literatuur*
  - *6. Fotoverantwoording*
  - *7. Dankwoord*
  - *8. Soortkaarten*

Inleiding

Op verzoek van Staatsbosbeheer, beheerder van het gebied de Keersopperbeemden, is in 2022 voor de 19e keer op een rij een broedvogelkartering uitgevoerd in Dommelen. Sinds 2004 is daar jaarlijks een inventarisatie geweest door leden van de vogelwerkgroep van IVN Valkenswaard-Waalre.
De Keersopperbeemden is een gebied ten westen van Dommelen.
Zie gebiedsbeschrijving hoofdstuk 1.

Het onderzoek gebeurde volgens broedvogelkartering in BMP-A (alle aanwezige soorten in een telgebied van 10 tot 250 ha). Er is geen gebruik gemaakt van geluidsnabootsing. De aangetroffen soorten zijn ingevoerd in plot 3587 bij Sovon Vogelonderzoek Nederland. De gegevens zijn verwerkt in territoria en automatisch geclusterd met het programma "autoclustering in BMP" (Van Dijk et.al. 2012). Er werden tussen 19 maart en 09 juli, 8 bezoeken afgelegd bij zonsopgang en in de ochtend. De totale tel tijd bedroeg ongeveer: 19,5 uren.

Gebiedsimpressie, waterberging. Foto: Jan Schutjes

1. Gebiedsbeschrijving

De Keersopperbeemden is een gebied, 40.85 ha, ten westen van Dommelen met als oostgrens rivier de Keersop, als westgrens de Keersopperdreef. De zuidgrens is de provinciale weg N397 en de Noordgrens ligt iets ten zuiden van de weg de Keersop.

Kaart1. Luchtkaart gebied Keersopperbeemden

Het landschap is te typeren als een klein beekdal op hoge zandgrond. Aan de westkant van rivier de Keersop is een lang (gras)pad. Westelijk daarvan liggen behalve wat kleine kruidenrijke graslandjes met bramenstruweel vooral beek-begeleidend bos met verschillende soorten loofbos met veel, bijna

ondoordringbare, onder-begroeiing. Het is daar erg drassig welhaast moeras, zeker nadat de waterstand op een wat hoger niveau is gebracht na 2020. Het bos loopt door tot aan de weg aan Westgrens van het gebied de Keersopperdreef. Na de ingebruikname van de N69 is de Keersopperdreef omgevormd tot fietspad, dit fietspad is met tellen duidelijk rustiger dan de doorgaande weg voorheen. De N69 heeft een behoorlijke autostroom tot gevolg gehad.

Aan de westkant liggen een drietal kleine natte graslandjes met een aantal paddenpoelen. Er zijn 3, vooral te voet, begaanbare Oost-Westverbindingen te weten aan de noord- en zuidkant van het bos en een bospad ter hoogte van het noordelijke 1/7^{e} deel. Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer. De rivier de Keersop en haar oevers door Waterschap "de Dommel".

Bever. *Foto Maarten-Jan van den Braak*

2. Broedvogelinventarisatie

2.1 Veldwerk en methodiek

De basis voor de broedvogelinventarisatie waren acht vroege-ochtend bezoeken. Dit zijn de bezoeken die de uitsluitende waarnemingen opleveren en die een betrouwbaar beeld geven van de dichtheden van de algemene soorten. Voor de meeste algemene soorten komen de territoria tot stand op grond van deze uitsluitende waarnemingen. De systematische ochtendbezoeken zijn meestal gebracht rond zonsopkomst wanneer de kans voor het waarnemen van de meeste soorten het grootst is. Soms iets later omdat de weersomstandigheden dan duidelijk beter waren.

Tijdens het veldbezoek wordt speciaal gelet op: individuen in geschikt biotoop tussen de datumgrenzen; paren in geschikt biotoop tussen de datumgrenzen; territorium indicerende waarnemingen zoals zang, balts en paring; nest indicerende waarnemingen zoals voedselvluchten en alarmeren. Daar naast toevallige nestvondsten.

De inventarisatie en de uitwerking is uitgevoerd conform de Handleiding Broedvogelmonitoring Project van SOVON (van Dijk & Boele 2011). Het gebied is steeds op verschillende manieren doorkruist en het startpunt is daarom steeds gevarieerd.
Door het gebruik van één methode is het mogelijk de 19 opeenvolgende jaren met elkaar te vergelijken en kunnen aantalsontwikkeling, verandering in verspreiding en verschuivingen binnen biotopen worden vastgesteld. De clustering van de waarnemingen is gedaan met het programma "Autoclustering in BMP" (Van Dijk et.al. 2012).
Totaal werd 19 uur en 21 minuten geïnventariseerd op broedvogels op acht verschillende dagen met als uiterste bezoekdata 19 maart 2022 en 09 juli 2022.

Data en tijden van inventarisatie 2022.

1	19 maart	06:27 - 08:52, 2 uur 24 minuten
2	06 april	06:15 - 08:45, 2 uur 30 minuten
3	23 april	06:27 - 08:32, 2 uur 05 minuten
4	04 mei	05:59 - 08:13, 2 uur 14 minuten
5	21 mei	05:38 - 08:13, 2 uur 35 minuten
6	01 juni	05:22 - 07:52, 2 uur 30 minuten
7	22 juni	05:02 - 07:45, 2 uur 43 minuten
8	09 juli	05:00 - 07:20, 2 uur 20 minuten
		Totale tijd: 19 uur 21 minuten

Weersomstandigheden

Tijdens de bezoeken waren de weersomstandigheden overwegend gunstig en vrijwel gelijk aan het voorgaande jaar. Het weer kan van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen kunnen belemmerende factoren zijn.

Haas en Ree. *Foto: Jan Schutjes.* ***Eekhoorn.*** *Foto: Maarten-Jan van den Braak*

2.2 Resultaten

Het totaal aantal territoria schommelde in de loop van de afgelopen 19 jaren tussen minimaal 170 in 2018 en maximaal 355 in 2016. Gemiddeld waren dat 240 territoria per jaar. In 2022 was het aantal met 255, een gemiddeld aantal. Ook het aantal soorten was behoorlijk aan schommelingen onderhevig. Van minimaal 29 soorten in 2012 naar maximaal 56 soorten in 2016. Gemiddeld 39 verschillende soorten per jaar. In 2022 waren dat er 39, precies het gemiddelde.

Van alle 39 aangetroffen soorten broedvogels met een geldig territorium* is een stippenkaart toegevoegd. Totaal werden er 255 territoria worden toegekend. De Zwartkop er had met 26 de meeste.

Totaal werden er 56 verschillende soorten aangetroffen dit is inclusief niet broedvogels. De aangetroffen zoogdiersoorten waren: Haas, Konijn, Ree, Egel en Bever. Waarbij de Bever een duidelijk grotere impact op het gebied heeft dan in het verleden.

In 2016/2017 stelde Sovon in opdracht van het ministerie van Economische Zaken de nieuwe Rode Lijst van broedvogels samen. De Rode Lijst omvat 87 taxa. Het betreft alleen Nederlandse broedvogels. Zomer- of wintergasten komen niet op deze lijst voor. Deze Rode Lijst biedt Vogelbescherming Nederland een handvat om haar beschermingsactiviteiten op af te stemmen, om doelstellingen te bepalen en prioriteiten te stellen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen “beschermde diersoort” in de zin van de Flora- en faunawet. De Rode Lijst heeft in de praktijk vooral een signaleringsfunctie. De Rode Lijst geeft instellingen die aan natuurbehoud werken richting om rekening te houden met bedreigde soorten. Van de recent aangetroffen voorkomende soorten staan er 2 op de Rode Lijst. De Wielewaal wordt net als de Koekoek als kwetsbaar gekwalificeerd. Alle vogels die van nature in het wild in Nederland voorkomen zijn beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn. De bescherming van deze soorten is in Nederland geregeld in de Wet natuurbescherming (per 1 januari 2017). Deze vervanging voor drie wetten: de Natuurbeschermingswet, de Boswet en de Flora- en faunawet. Het idee erachter was: met één wet en minder regels wordt het makkelijker om die wet ook werkelijk toe te passen.

* Een territorium is een gebied dat door een vogel wordt verdedigd tegen andere vogels. Vaak van dezelfde soort. Over het algemeen wordt bij een broedvogelkartering een territorium opgevat als synoniem van een broedpaar. De vogels hoeven echter niet daadwerkelijk een poging tot broeden te ondernemen in hun territorium

Zie tabel 1. Broedvogels en de aantallen territoria van 2004 tot en met 2022.
In de tabel worden het aantal territoria van alle ooit aangetroffen soorten in het gebied de Keersopperbeemden weergegeven. Dus ook als ze aangetroffen zijn maar geen geldig territorium toegewezen hebben gekregen.

Vos. *Foto: Jan Schutjes.*

Tabel 1.

Soort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Soort
Grote Canadese Gans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Grote Canadese Gans
Grauwe Gans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	Grauwe Gans
Nijlgans	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nijlgans
Krakeend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	Krakeend
Wilde Eend	6	11	14	17	12	11	7	5	6	4	5	2	5	2	2	3	0	2	1	Wilde Eend
Soepeend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Soepeend
Fazant	4	4	4	5	5	4	5	4	5	6	2	1	1	0	0	4	2	3	3	Fazant
Blauwe Reiger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Blauwe Reiger
Grote Zilverreiger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Grote Zilverreiger
Aalscholver	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Aalscholver
Havik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	Havik
Blauwe Kiekendief	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Blauwe Kiekendief
Buizerd	2	1	3	3	3	2	2	1	2	1	1	1	1	0	1	2	2	2	2	Buizerd
Waterhoen	1	1	3	3	0	0	1	0	0	0	0	1	2	1	1	1	1	2	0	Waterhoen
Meerkoet	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Meerkoet
Kievit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	3	Kievit
Wulp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Wulp
Houtsnip	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	Houtsnip
Witgat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Witgat
Holenduif	0	2	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	2	2	0	2	1	0	2	Holenduif
Houtduif	9	15	16	10	9	11	10	9	11	8	13	6	12	4	5	16	7	6	10	Houtduif
Turkse Tortel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	Turkse Tortel
Koekoek	1	3	0	0	0	1	0	1	0	0	2	0	0	1	0	2	0	0	1	Koekoek
Bosuil	1	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Bosuil
IJsvogel	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	IJsvogel
Kleine Bonte Specht	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	3	1	3	1	2	3	2	3	3	Kleine Bonte Specht
Grote Bonte Specht	3	6	7	4	5	5	6	6	6	3	5	2	6	5	5	5	5	7	6	Grote Bonte Specht
Zwarte Specht	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Zwarte Specht
Groene Specht	1	2	1	2	1	2	1	0	0	0	1	0	0	2	0	2	1	1	1	Groene Specht
Torenvalk	1	1	1	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Torenvalk
Slechtvalk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Slechtvalk
Wielewaal	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	Wielewaal
Gaai	3	4	3	4	4	3	4	3	4	3	3	3	3	0	1	4	3	3	4	Gaai
Ekster	1	2	0	0	2	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	Ekster
Kauw	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	Kauw
Zwarte Kraai	6	6	9	9	4	6	6	6	4	6	4	2	4	1	1	5	2	2	1	Zwarte Kraai
Zwarte Mees	2	3	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	Zwarte Mees
Kuifmees	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Kuifmees
Matkop	0	2	1	0	3	0	0	0	0	0	0	3	4	2	0	2	0	0	1	Matkop
Pimpelmees	6	6	13	7	19	9	11	10	16	16	10	14	13	8	5	16	11	12	16	Pimpelmees
Koolmees	11	18	15	17	19	17	13	18	17	21	12	13	15	12	13	21	12	16	19	Koolmees
Boomleeuwerik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	Boomleeuwerik
Boerenzwaluw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	Boerenzwaluw
Staartmees	2	2	4	3	5	3	3	2	2	2	1	3	1	1	0	0	2	2	3	Staartmees
Fitis	10	12	11	8	10	5	5	9	7	8	11	5	19	2	1	1	1	1	0	Fitis
Tjiftjaf	18	14	18	18	18	22	19	23	22	24	24	20	31	19	14	29	11	13	16	Tjiftjaf
Kleine Karekiet	2	2	0	2	0	3	0	1	0	0	3	0	2	1	3	1	3	3	2	Kleine Karekiet
Bosrietzanger	3	3	1	3	0	0	0	1	1	1	0	6	6	5	8	3	5	4	9	Bosrietzanger
Spotvogel	1	0	1	0	1	1	2	1	3	5	3	0	0	1	0	0	1	0	0	Spotvogel
Sprinkhaanzanger	0	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Sprinkhaanzanger
Zwartkop	14	16	16	14	13	21	18	20	22	20	25	16	30	18	17	27	22	23	26	Zwartkop
Tuinfluiter	5	8	7	10	8	8	6	6	4	4	8	14	13	9	10	15	4	4	8	Tuinfluiter
Grasmus	6	9	4	5	7	6	9	7	10	16	19	8	15	8	6	6	9	9	7	Grasmus
Goudhaan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	1	0	0	Goudhaan
Winterkoning	16	16	13	16	17	19	19	15	18	17	22	23	37	18	16	31	21	14	25	Winterkoning
Boomklever	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	1	2	0	1	0	Boomklever
Boomkruiper	4	4	4	4	4	4	4	2	5	5	12	8	12	7	7	4	6	3	6	Boomkruiper
Spreeuw	4	9	6	6	7	5	7	4	3	5	2	0	0	0	0	0	2	0	1	Spreeuw
Merel	14	18	19	19	14	14	14	13	19	18	18	17	26	14	9	14	15	12	13	Merel
Zanglijster	6	5	4	7	5	3	4	4	6	4	5	7	6	3	5	6	9	10	14	Zanglijster
Grote Lijster	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	Grote Lijster
Roodborst	6	11	14	12	11	9	8	10	6	4	9	14	20	13	7	8	17	13	16	Roodborst
Nachtegaal	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Nachtegaal
Bonte Vliegenvanger	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Bonte Vliegenvanger
Zwarte Roodstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	Zwarte Roodstaart
Gekraagde Roodstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	Gekraagde Roodstaart
Roodborsttapuit	2	5	4	4	6	5	9	6	9	6	5	3	5	1	2	5	4	0	1	Roodborsttapuit
Huismus	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Huismus
Ringmus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Ringmus
Heggenmus	8	9	7	6	5	5	0	2	2	1	1	2	4	1	0	2	0	0	1	Heggenmus
Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	Gele Kwikstaart
Grote Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Grote Gele Kwikstaart
Witte Kwikstaart	0	1	0	1	4	2	4	2	2	2	0	0	1	0	1	1	2	1	1	Witte Kwikstaart
Graspieper	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	Graspieper
Boompieper	0	0	0	0	2	2	4	1	2	4	9	3	8	4	5	6	5	6	9	Boompieper
Vink	10	17	19	14	15	13	13	11	13	17	17	13	25	10	12	24	17	13	11	Vink
Appelvink	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	4	1	0	0	0	0	0	Appelvink
Goudvink	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	Goudvink
Groenling	3	1	1	0	0	0	2	3	0	1	0	0	4	0	0	0	1	0	0	Groenling
Putter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	Putter
Geelgors	4	3	5	6	9	7	10	8	10	9	11	5	7	4	5	6	5	6	5	Geelgors
Rietgors	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Rietgors
Aantal territoria	200	259	258	241	258	234	235	215	237	241	268	224	357	188	170	282	216	205	255	Aantal territoria
Aantal soorten	39	43	39	32	40	36	37	33	29	30	39	35	54	36	38	40	51	56	56	Aantal soorten

Haas, Konijn, Euraziatische rode eekhoorn, Ree en Egel waargenomen

0=geen territorium meer, alleen soorten die ooit territorium hadden opgenomen in tabel. Soorten die op Rode Lijst staan bij rode pijl. De volgorde van de soorten is zoals SOVON deze hanteert.

2.3. Soortbespreking (bronnen: SOVON, de Vogelbescherming en ANWB-vogelgids)

Van alle aangetroffen soorten met minimaal een territorium is extra informatie toegevoegd.

1. Wilde Eend (Anas platyrhynchos), 1 territorium.

De wilde eend behoort tot de familie van de Eenden (Anatidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: eend met platte brede bek.
Voor deze soort zijn in Nederland Natura-2000 gebieden aangewezen als niet-broedvogel! Op het menu staan waterinsecten, eendenkroos en waterplanten.

Broedbiologie
Broedt in allerlei (half)open landschappen inclusief droog agrarisch cultuurland, zowel op de grond als in bomen (knotwilgen, oude nesten van bijv. blauwe reiger). Ei-leg van eind februari tot eind juli (soms ook daarbuiten), met piek in april. Eén broedsel per jaar, meestal 7-11 eieren, broedduur 24-32 dagen, jongen (nestvlieders) met 50-60 dagen vlieg vlug.

Broedtijd
De wilde eend is een van de meest verbreide Nederlandse broedvogels. De meerderheid nestelt in de laaggelegen delen van het land, vooral in waterrijke polders en moerassen. Op de hoge gronden is deze eend minder talrijk maar ontbreekt hij zelden. Soms broedt hij op grote afstand van water. Ook in stedelijk gebied is de wilde eend een gewone broedvogel. Aantallen en verspreiding leken op landelijk niveau lange tijd nauwelijks verandering te ondergaan. Regionale afnames, zoals door verdroging van duinvalleien, werden gecompenseerd door toenames elders.

Buiten broedtijd
De aantallen zijn het hoogst in de wintermaanden, wanneer wilde eenden zowel in open wateren als boerenland en stedelijk gebied talrijk zijn. De aantallen zijn betrekkelijk ongevoelig voor de nukken van het weer. Strenge vorst of zware sneeuwval leiden bij deze winterharde soort hooguit tot verplaatsingen naar open water of voerplekken, maar niet tot wegtrek over grote afstanden. De landelijk getelde aantallen nemen sinds ongeveer 2000 gaandeweg af. De oorzaak kan liggen in de afname van de eigen broedpopulatie, maar ook met een verschuiving van de winterverspreiding binnen Europa.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de wilde eend als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de wilde eend als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

***Wilde eend**. Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

2. Fazant (Phasianus colchicus), 3 territoria.

De Fazant (Phasianus colchicus) is een vogel uit de familie van de fazantachtigen (Phasianidae). De geslachtsnaam komt uit het Latijnse phasianus, "Fazant". De soortnaam colchicus is Latijn voor "van Colchis" (tegenwoordig in Georgië), een land bij de Zwarte Zee waar Europeanen voor het eerst Fazanten leerden kennen. De groei van het Europese fazantenbestand vond later plaats. Vooral ten behoeve van de “plezierjacht” werden vanaf de 18e eeuw grote aantallen Fazanten gefokt en losgelaten. Dit is in Nederland verboden, maar gebeurt illegaal nog wel. De Fazant komt van nature voor in laaglandbossen, waar hij is gespecialiseerd in het vangen van insecten, hagedissen en soms muizen maar ook zaden, bessen en aas op de bosbodem. De in Nederland voorkomende Fazant is een mix van verschillende ondersoorten en varianten die in het Aziatische broedgebied voorkomen.

Broedbiologie

Broedt in open tot halfopen landschappen met veel dekking. Ei-leg begin april tot eind juni, incidenteel later. Eén broedsel per jaar, meestal 8-12 eieren, broedduur 23-26 dagen, de jongen zijn nestvlieders die met 12 dagen stukjes kunnen vliegen en na 10-12 weken zelfstandig zijn. Een territoriale haan heeft vaak verschillende hennen (maar niet altijd bij eenmaal volledig ingeburgerde populatie).

Buiten broedtijd

Fazanten in Europa zijn standvogels en blijven jaarrond in het broedgebied. In het najaar en winter vormen Fazanten groepjes die op plekken met veel voedsel en dekking samenscholen. Zulke plekken liggen doorgaans op slechts enkele honderden meters van de broedplaats. Grotere verplaatsingen lijken niet voor te komen. De wintergroepen vallen in het vroege voorjaar uiteen.

Staat van Instandhouding

Er is geen staat van instandhouding van deze soort bekend. Wel is er een licht negatieve trend.

***Fanzant**. Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

3. Buizerd (Buteo buteo), 2 territoria.

De Buizerd behoort in de familie Roofvogels bij de Accipitridae.
De betekenis van de wetenschappelijke naam is onbekend. Men kent alleen de Latijnse naam Buteo: een valkensoort.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura-2000 gebieden aangewezen.
De buizerd eet wat voorhanden is. Jaagt vooral vanaf zitplaats laag boven de grond. Het voedsel bestaat voornamelijk uit kleine zoogdieren en amfibieën zoals Mollen, Veldmuizen, Rosse Woelmuizen, Kikkers, jonge Konijnen en andere kleine dieren zoals kevers en regenwormen. Jonge onervaren vogels worden via een achtervolgings-vlucht bemachtigd. De soort is vooral in de winter voornamelijk aaseter. Als er zich veel muizen, kikkers en regenwormen in een weiland bevinden, zie je de Buizerd al lopend en springend proberen deze te pakken.

Broedbiologie
Buizerds worden doorgaans geslachtsrijp op een leeftijd van twee of drie jaar en kunnen een leeftijd bereiken van 25-30 jaar. Vanwege trouw aan het territorium blijven de partners vaak hun leven lang bij elkaar. Het nest wordt vaak in een vork onder de boomkruin gebouwd op een hoogte tussen negen en acht- tien meter. Broedt van eind maart tot begin april en heeft meestal één legsel. Het legsel bestaat uit 3-4 soms 1-6 eieren. Eieren worden met tussenpozen van 2-3 dagen gelegd. Beide geslachten broeden maar de meeste tijd broedt het vrouwtje.
Broedduur 33-42 dagen, afhankelijk van de grootte van het legsel. De jongen zitten 40-49 dagen in het nest. Voordat de jongen uitvliegen bewegen zij zicht rond het nest op de takken in de bomen. De jongen worden dan takkelingen genoemd.

Broedtijd
De Buizerd is een standvogel. Oorspronkelijk was de soort gebonden aan grote bossen op de zandgronden, tegenwoordig broedt de Buizerd door het hele land ook in kleine bosjes en soms zelfs in solitaire bomen in open land. Het ouder wordende Nederlandse bos, in combinatie met verminderde vervolging, biedt plaats aan meer Buizerds dan in het verleden. Sinds de eeuwwisseling zijn de

aantallen op de hoge gronden stabiel en neemt de buizerd alleen nog in het westen en noorden van het land toe.

Buiten broedtijd
Volwassen Nederlandse Buizerds blijven het hele jaar in hun territorium. Jonge vogels vestigen zich op enkele tientallen kilometers. Vogels uit Noord-Duitsland, Denemarken en Zweden overwinteren in ons land. Deze roofvogel is dan overal te zien, ook veelvuldig in bermen van autowegen.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Buizerd als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Buizerd als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Buizerd. *Foto Maarten-Jan van den Braak.*

4. Kievit (Vanellus vanellus), 3 territoria.

De kievit is een van de meest kenmerkende (weide-)vogelsoorten van ons land. Het en behoord tot de familie van de plevieren. Is onmiskenbaar met zijn kuif, zijn zwart-witte kleed en zijn unieke, opvallend brede vleugels. Deze spelen in de baltsvlucht een belangrijke rol, waarbij de Kievit-man spectaculaire buitelingen maakt en de zwart-witte onder-vleugels van ver zichtbaar zijn. Aan de 'zang' die hij dan laat horen, heeft de kievit zijn naam te danken. Ook de vleugels maken een opvallend geluid.

Bijzonderheden
Verplaatsingen binnen broedseizoen, veelal over forse afstanden, komen veelvuldig voor. Legsels worden gestart op kale bodem of in korte vegetatie, en door de gewasgroei is de locatie van de eerste broedpoging later in het seizoen vaak al ongeschikt voor een nieuwe poging. Op maïsakkers mislukken de eerste broedsels massaal wanneer de grond wordt omgeploegd in april; daarna worden vervolglegsels geproduceerd. Bij verstoring (door waarnemer maar ook andere verstoringsbronnen) pas op de plaats maken, evt. enkele minuten gehurkt gaan zitten totdat drukte in de lucht voorbij is.

Broedbiologie
Broedt in open landschappen, voornamelijk graslanden en bouwland (vooral maïs), ook wel op (geplagde) heide. Ei-leg van begin maart tot in juni, piek eind maart tot begin mei. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4 eieren, broedduur 26-29 dagen, jongen (nestvlieders) met 35-40 dagen vliegvlug.

Broedtijd
De Kievit ontbreekt alleen in zwaar beboste gebieden en stedelijke bebouwing. Hij bereikt de hoogste dichtheden in Laag-Nederland in vochtige open graslanden en in Hoog-Nederland in boerenland met een afwisseling van maïsland en gras. Lange tijd wist de Kievit zich aan te passen aan veranderingen in de landbouw. Daardoor breidde hij zijn broedgebied in de eerste helft van de twintigste eeuw uit over delen van Hoog-Nederland. Vanaf ongeveer 1990 nemen de aantallen af in het hele land. De steeds intensievere bedrijfsvoering in agrarisch cultuurland is de hoofdoorzaak, met verlies aan broedgebieden door stadsuitbreiding, nestpredatie en andere factoren als nevenoorzaken.

Buiten broedtijd
Kieviten zijn in allerlei open landschappen te verwachten. Half mei vormen zich groepen mislukte broedvogels. Daarna volgen verschillende trekgolven, waarvan de meest omvangrijke in oktober en november plaatsvinden. Dan zijn misschien wel een miljoen Kieviten in ons land aanwezig. Wat daarvan in de winter aanwezig blijft, hangt af van het weer. Bij zacht weer blijven grote aantallen pleisteren, strenge vorst leidt tot een bijna algehele uittocht. De terugtrek vindt in zachte winters plaats vanaf half februari, na een koude winter enkele weken later; de piek valt onveranderlijk in maart. Landelijke tellingen laten een afname zien, met echter regionale verschillen. Zo namen Kieviten af in vele binnenlandse weidegebieden, maar toe in de Waddenzee en zoute delen van de Delta.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Kievit als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de Kievit als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Kievit. Foto: Jan Schutjes.

5. Holenduif (Columba oenas), 2 territoria.

De holenduif behoort tot de familie van de Duiven (Columbidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: blauwe duif.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
De holenduif is minder bekend, minder algemeen en vooral minder opvallend dan de Turkse tortel en houtduif. Holenduiven eten voornamelijk zaden.

Broedbiologie
Broedt in bossen (grote holen, met name van zwarte specht, soms ook in dichte structuren als heksenbezems of oude nesten van grote vogels) maar tegenwoordig vooral in agrarisch cultuurland (veelal op bouwwerken, van oude schuurtjes tot moderne biostallen). Lokaal (duinen, heide) ook in grond broedend (konijnenholen). Eileg van eind maart tot in augustus, niet ook zelden vroeger of later. Drie, soms vier of vijf broedsels per jaar. Vrijwel altijd 2 eieren, broedduur 16-17 dagen, periode dat jongen in het nest ver- blijven rond 24 dagen, jongen met 37-40 dagen zelfstandig. Beide ouders broeden.

Broedtijd
De holenduif is wijd verspreid maar bereikt de hoogste dichtheid op de zandgronden, met name in kleinschalige landschappen met veel akkerbouw. Grote bosgebieden en bebouwde omgeving zijn dunner bevolkt. In Laag-Nederland is de verspreiding veelal gebonden aan boerderijen en laanbeplanting. De dichtheid is laag in grootschalige kleipolders en zeer open veenweidegebieden. De soort heeft zich op- merkelijk goed aangepast aan het intensieve agrarische cultuurlandschap. Sinds ongeveer 1970 namen de aantallen een tijdlang sterk toe. Misschien was dit deels herstel van een inzinking in de jaren zestig, veroorzaakt door landbouwgif. Tegelijkertijd breidde de holenduif zich met name in Laag-Nederland fors uit. Sinds 1990 is de stand stabiel.

Buiten broedtijd
Nederlandse holenduiven zwerven over korte afstand rond of blijven nabij de broedplaats, waar ze al in de nawinter nestholten verdedigen. De doortrek vindt plaats tegelijkertijd met de veel omvangrijker hout- duiventrek: in het najaar tussen half oktober en half november, in het voorjaar vooral in maart. In het winterhalfjaar vertoeven groepen holenduiven graag op akkerland, met name graan- en maisstoppelvel- den (ook overblijvende korrelmais) en braakland. De winteraantallen namen sinds 1980 toe, wat deels een gevolg is van de gegroeide eigen broedpopulatie.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de holenduif als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de holenduif als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Holenduif. Foto: Maarten-Jan van den Braak.

6. Houtduif (Columba palumbus), 10 territoria.

De Houtduif behoort ook tot de familie van de Duiven (Columbidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: duif. Geslachtsnaam en soortnaam hebben dezelfde betekenis.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Het nest is een dun maar stevig platform van dunne takjes in een boom of struik.
Houtduiven zoeken hun voedsel zoals zaden, oogstresten, zaden van wilde planten, gevallen bessen en ander beschikbaar voedsel (etensresten) in een veelheid aan biotopen.

Bijzonderheden
Vogels kunnen 'schijnbroeden' (zit in broedhouding op leeg nest). Soort is verstoringsgevoelig en witte eieren zijn bij afwezigheid van oudervogel gemakkelijke prooi voor predators

Broedbiologie
Broedt in allerlei landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied (en daar soms opvallend talrijk). Ei-leg van half maart tot in oktober, niet zelden ook eerder of later (maar piek valt in veel gebieden in juli-augustus). Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 2 eieren, broedduur 16-17 dagen, nestjongen periode 28-29 dagen, jongen op leeftijd van 35 dagen vlieg vlug. Beide ouders broeden.

Broedtijd
Houtduiven ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in kleinschalig agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. In grote bosgebieden is de houtduif vaak schaars. Sinds ongeveer 1975 namen de aantallen in bossen en soms ook cultuurland op de zandgronden af. Vermindering van voedselaanbod, onder andere door de omschakeling van graanteelt op verbouwing van mais was de vermoedelijk de belangrijkste factor. Tegelijkertijd namen de aantallen in stedelijk gebied sterk toe. De soort is hier tegenwoordig een van de talrijkste broedvogels.

Buiten broedtijd
Houtduiven zijn het hele jaar in Nederland aanwezig. In de winter wordt de eigen populatie, grotendeels standvogels, aangevuld door Duitse en Scandinavische vogels. De winteraantallen zijn het hoogst op de zandgronden, waar ook slaapplaatsen van vele duizenden Houtduiven zijn. De winteraantallen worden deels bepaald door de hoeveelheid voedsel (eikels, beukennootjes, overgebleven graan en mais) en kunnen van jaar op jaar sterk verschillen. Tussen half oktober en half november noteren trektellers hier soms tienduizenden Houtduiven (of zelfs meer) per dag. De voorjaarstrek, waarbij de aantallen veel lager zijn, speelt zich hoofdzakelijk in maart af.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Houtduif als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de Houtduif als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Houtduif. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

7. Turkse Tortel (Streptopelia decaocto), 2 territoria

De Turkse tortel behoort tot de familie van de duiven, Columbidae. De vogel houdt zich bij voorkeur op in de buurt van de mens. Hij is kleiner dan een tamme duif. Zittend is hij van aanzien overwegend zandbruin van kleur met een opvallende zwarte band om de nek. In de vlucht valt de lange staart op met een zwarte basis en wit uiteinde.

Broedbiologie
De eerste broedgevallen in Nederland vonden plaats in 1950 op de Noord-Veluwe. Dit paste binnen een naar het noordwesten gerichte uitbreidingsgolf, waarbij grote delen van Europa bezet werden. Sindsdien breidde deze duif zich uit over het hele land (het laatst in Flevoland) en namen de aantallen toe tot rond 125.000 broedparen omstreeks 1980. De aantallen zijn sindsdien weer gedaald, maar sinds 1990 min of meer stabiel. De verspreiding is gebonden aan menselijke bebouwing, met de hoogste dichtheden in groene stadswijken en dorpen. De Turkse Tortel was in stedelijk gebied lange tijd veel talrijker dan de Houtduif, maar tegenwoordig is het veelal omgekeerd. Buiten steden en dorpen zijn Turkse Tortels schaars en broeden ze bijna alleen bij boerderijen of woonhuizen.

Buiten Broedtijd.
In de vestigingsperiode vertoonde een deel van onze Turkse Tortels ongerichte zwerfbewegingen over soms honderden kilometers. Momenteel gedragen ze zich merendeels als echte standvogels. Ook doortrek is amper te verwachten, al worden bijvoorbeeld op telpost Breskens jaarlijks enkele honderden passanten genoteerd. Voor zover er trekbewegingen lijken op te treden, is dat vooral in

maart-april en tussen half september en begin november. Concentraties van soms honderden vogels treden op bij voedselrijke plekken zoals graanstoppels (nazomer) en graanoverslagbedrijven (hele jaar).

Staat van instandhouding.
De Staat van Instandhouding van de Turkse Tortel als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is (vooralsnog) niet te bepalen.

Turkse Tortel. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

8. Koekoek (Cuculus canorus), 1 territorium

De Koekoek is middelgroot, slank met lange afgeronde staart en spitse vleugels. Vliegend met korte vleugelslagen waarbij de vleugels nauwelijks boven het lichaam uitkomen. Glijdt daarna met rechte rug en recht vooruitstekende snavel. De Koekoek kent 2 volwassen verschijningsvormen de meest voorkomende is overwegend grijs, zie foto. Er zijn ook volwassen vrouwtjes in een bruine uitvoering.

Broedbiologie.
De Koekoek is wijd verbreid in Nederland, maar is nergens talrijk. Hij bereikt de hoogste dichtheden in moerasgebieden en hier en daar in kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. De dichtheid hangt af van het aanbod aan waardvogels. Ieder wijfje specialiseert zich immers op een enkele waardvogelsoort, al legt ze soms

ook eieren bij andere soorten. Tegenwoordig vormen Kleine Karekiet, Heggenmus, Graspieper, Witte en Gele Kwikstaart de belangrijkste waardvogels. De stand nam sinds 1985 (en vermoedelijk eerder) flink af, al komt dat door methodologische problemen onvoldoende uit tellingen naar voren. Afname van veel waardvogelsoorten en van voedsel (vooral rupsen) speelt daarbij een hoofdrol. Ze leggen tot wel 20 eieren per jaar.

Buiten Broedtijd
Op spaarzame uitzonderingen na arriveert de Koekoek niet voor half april. Een maand later is de broedpopulatie waarschijnlijk compleet. Brits onderzoek wijst erop dat veel volwassen Koekoeken al eind juni, meteen na de eileg, wegtrekken. Jonge vogels, die nog lang van hun pleegouders afhankelijk zijn, vertrekken veel later. Ze kunnen in losse groepjes optreden als er lokale explosies van rupsen zijn. De laatste Koekoeken verdwijnen in september of begin oktober.

Staat van instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Koekoek als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de Koekoek als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Koekoek. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

9. Kleine Bonte Specht (Dendrocopos minor), 3 territoria

De Kleine Bonte Specht behoort tot de familie van de spechten en is niet de opvallendste, maar komt wel algemeen voor in Nederland. De wetenschappelijke naam is samengesteld uit Dendro wat boom betekend en Copos wat, kloppen aan, betekend. Behoort tot de klasse der Spechten. En Minor betekent kleine. Kleine Bonte Specht is de kleinste van alle Europese Spechten. Ter grootte van een Huismus. Bakent zijn territorium af met zang en snelle roffel. Bij ons bewoont hij vooral loof- en gemengde bossen met een flinke component zachthoutsoorten als Berk, Wilg, Els en Populier met daarin dode of stervende bomen. De Kleine Bonte Specht eet hoofdzakelijk insecten en zoekt die op stammen, maar ook takken en twijgen. 's Winters eten ze ook wel fruit.

Broedbiologie
Broedt in april-mei. Heeft één legsel per jaar van 5-6 eieren. Broedduur: 10-11 dagen. Nestelt meestal in tak van een dode loofboom of een dood deel van een levende loofboom. Meeste nesten zachte bomen zoals berk, populier of wilg, maar ook wel in beuken. Maakt vrijwel steeds een nieuw hol. De nestopening is klein en precies rond. De jongen zitten 21-25 dagen op het nest. De jongen zoeken 8-14 dagen na het verlaten van het nest, al zelf hun eigen voedsel.

Buiten broedtijd
Ze blijven na het broeden vooral in en rond hun territorium. Weinig opvallend omdat ze als kleine vogel, stil vooral hoog in de bomen verblijven tussen de bladeren. In de Winter zie je wel trekkende juveniele vogels die, al dan niet samen met Mezen, op zoek zijn naar voedsel en een nieuw territorium.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Kleine Bonte Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Kleine Bonte Specht als niet-broedvogel in Nederland is niet te bepalen aangezien ze bij PTT-tellingen te weinig waargenomen worden.

Kleine Bonte Specht. *Foto; Maarten-Jan van den Braak.*

10. Grote Bonte Specht (Dendrocopos major), 6 territoria.

De Grote Bonte Specht behoort tot de familie van de Spechten (Picidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: grotere boomhakker. Voedsel bestaat uit insecten (larven) welke zich in hout en onder boomschors ophouden. De grote bonte specht is de drummer van het bos. Zowel mannetje als vrouwtje roffelen om territorium en onderlinge band te versterken. Grote Bonte Spechten hakken een nestholte uit in bomen, waarbij de voorkeur uitgaat naar zachte houtsoorten. Berken zijn favoriet, maar andere boomsoorten worden ook gebruikt om een holte met rond gat in uit te hakken. In de nestholte worden de eieren gewoon op het hout gelegd.

Bijzonderheden
Nestelt in zowel dode als levende bomen, met een voorkeur voor loofbomen. Maakt in ongeveer de helft van de gevallen een nieuwe holte maar kan ook jarenlang in een oude holte broeden, vooral in gebieden met weinig geschikte nestbomen.

Broedbiologie
Broedt in allerlei bostypen incl. parken, ook wel in agrarisch cultuurlandschap met lanen en veldbosjes. Ei-leg half april tot eind mei. Een broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 10-12 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 20-23 dagen, jongen worden na uitvliegen nog max. 10 dagen gevoerd.

Broedtijd
Hoe meer bos, hoe meer Grote Bonte Spechten. De dichtheid van deze soort is dan ook het hoogst in de zwaar beboste delen van de zandgronden. Sinds 1975 breidde deze specht zich echter ook uit over de opener delen van het land, zodat hij tegenwoordig alleen nog in de meest boomloze landschappen ontbreekt. De opmars in Laag-Nederland was mogelijk door de toename van opgaande beplanting aldaar. De landelijke stand neemt nog steeds toe, iets dat bevorderd wordt door toenemende ouderdom van het Nederlandse bos en extensiever op meer natuurlijk bos gericht beheer. In beide gevallen betekent dit meer voedsel en nestgelegenheid voor de grote bonte specht.

Buiten broedtijd
Nederlandse Grote Bonte Spechten blijven in of nabij het broedgebied. In sommige najaren lijkt er doortrek op te treden, maar het kan deels gaan om lokale verplaatsingen.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Grote Bonte Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Grote Bonte Specht, juveniel. *Foto; Maarten-Jan van den Braak*

11. Groene Specht (Picis viridis), 1 territorium.

De Groene Specht behoort tot de familie van de Spechten (Picidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: groenachtige specht.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
De groene specht is na de grote bonte specht de talrijkste en meest verspreide

specht in ons land. Sinds 2017 is de stand dusdanig groot dat de soort niet meer voorkomt op de Rode Lijst. De groene specht roffelt niet vaak. De vogel is schuw en erg waakzaam. De kenmerkende lachende roep valt vaak als eerste op. Met zijn tien cm lange tong gaat hij op jacht naar mieren, maar ook bessen, insecten of larven van insecten in boomstammen staan op zijn menu.

Broedbiologie
Het nest bouwt de soort in een zelf uitgehakte holte, meestal in een oude loofboom. Broeden begint eind april. 1 legsel per jaar. Legsel bestaat meestal uit 5-7 eieren. Broedduur 18-19 dagen. Beide geslachten broeden en zorgen ook samen voor de jongen. Deze verlaten het nest na 18-21 dagen. Na het uitvliegen blijft de familie tussen de 3-7 weken bij elkaar of man en vrouw verdelen de jongen.

Broedtijd
Groene Spechten broeden bij voorkeur in kleinschalig cultuurlandschap met veel oude bomen. Grote bosgebieden zijn vaak alleen bezet langs de randen of rond kaalslagen. De soort ontbreekt in grootschalige open landschappen en gebieden met een hoge grondwaterstand. Tussen 1975 en 2000 onderging de verspreiding een opmerkelijke verandering. De soort verdween uit grote aaneengesloten bosgebieden op de zandgronden. Tegelijkertijd nam hij sterk toe in het Deltagebied (door het ouder worden van singels) en het rivierengebied (in feite een terugkeer, nadat hij er in eerdere instantie verdween). Als geheel nam de landelijke stand eerst af, maar sinds 1990 weer fors toe. Een terugval rond 2010 kan samenhangen met enkele sneeuwrijke winters. Ook in het verleden bleek de stand gevoelig voor lang aanhoudende sneeuwperioden. Iets waarmee de op de grond naar mieren zoekende Groene Specht slecht uit de voeten kan.

Buiten broedtijd
De Groene Specht is een uitgesproken standvogel die permanent in zijn territorium verblijft. Het territorium is ongeveer 1000 m^2 groot.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Groene Specht als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Groene Specht buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Groene Specht. *Foto: Maarten-Jan van den Braak*

12. Wielewaal(Oriolus oriolus), 1 territorium.

De Wielwaal behoort tot de familie van de Wielewalen en is de enige Wielewaal soort die in bijna geheel Europa voorkomt. Wielewalen zijn verborgen levende vogels die zich voornamelijk in de bovenste lagen van boomkronen ophouden. Ze zijn i.v.m. camouflage en voedsel, voornamelijk nachtvlinders, rupsen maar ook bessen gebonden aan loofbomen en zijn het talrijkst in broekbos en ouder populierenbos. Op drogere gronden heeft de soort een sterke voorkeur voor zomereiken en, meer regionaal (Peel) berken. Water in de buurt is een pre. Ze zijn opvallend geel-zwart, 'tropisch' gekleurd, maar dat is een uitstekende camouflage voor omhoogkijkende mensen. Je hoort ze vaak veel gemakkelijker dan dat je ze ziet.

Broedbiologie
Ei-leg half mei tot half juni. Eén broedsel per jaar, meestal 3-5 eieren, broedduur 15-18 dagen, jongen blijven 14 (maar bij gevaar) tot 20 dagen op het nest. Heeft één, bij uitzondering twee legsels. Het buidelvormige nest bevindt zich goed gecamoufleerd hoog in de boom. Grootbladige populieren zijn in Nederland populair. 'Mantelzorg' is onder wielewalen heel gewoon; jongen van het vorige jaar helpen bij het uitbroeden en voeden van jongen van de nieuwe generatie. Vooral in open gebieden, waar relatief grote afstanden worden afgelegd om voedsel te vinden, komt dit bijzondere gedrag veel voor en het leidt over het algemeen tot een beter broedresultaat.

Buiten broedtijd
De eerste Wielewalen verschijnen in de laatste dagen van april en begin mei; eerdere waarnemingen betreffen doorgaans imiterende Spreeuwen! Van doortrek is weinig te merken, aangezien ons land aan de uiterste noordwestrand van het verspreidingsgebied ligt. Families blijven soms tussen half juli en half augustus in voedselrijke gebieden hangen. In dezelfde periode vertrekken veel Wielewalen vrijwel ongemerkt. De laatste vogels worden eind augustus gezien, incidenteel in de eerste helft van september.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Wielewaal als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is (vooralsnog) niet te bepalen.

***Wielewaal**. Foto: Maarten-Jan van den Braak*

13. Gaai (Garrulus glandarius) 4 territoria

De Gaai (vroeger was de naam: Vlaamse gaai) behoort tot de familie van de Kraaien (Corvidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: voortdurend krassende eikelzoeker.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Gaaien eten vooral insecten, aangevuld met eieren en jongen van zangvogels. 's Winters eten gaaien vooral eikels, maar ook beukennootjes, granen (mais), fruit en ander eetbaars. In het najaar hamsteren gaaien de eikels en verstoppen die in de grond. Bij voedselgebrek worden ze opgegraven. De eikels die ze niet opgraven kunnen uitgroeien tot bomen.

Broedbiologie
Broedt hoofdzakelijk in bosgebieden, naald– en loofbossen, maar ook in meer open bossen, struikgewas, parklandschappen, aanplantingen en boomgaarden. Ei-leg eind april tot begin mei. Eén broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur ongeveer 17 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven ongeveer 20 dagen. Beide ouders broeden.

Broedtijd
Gaaien zijn het talrijkst in bosrijke gebieden en nestelen graag in dichte opstanden. Ze zijn echter ook volop te vinden in kleinschalig agrarisch cultuurland en in groen dooraderde bebouwing, en ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. Sinds ongeveer 1975 breidde de soort zich uit over grote delen van West- en Noord-Nederland waar hij voordien schaars was of ontbrak. De aanplant van singels en (recreatie)bos speelde de gaai hier in de kaart, net als de verstedelijking met bijbehorende groenvoorziening. Verminderde jachtdruk vormt regionaal een aanvullende reden. Op de hoge gronden bleven aantallen en verspreiding ongewijzigd.

Buiten broedtijd
De Nederlandse Gaaien zijn standvogel. Ze vallen buiten de broedtijd het meest op in de herfst, wanneer ze soms kilometerlange pendeltochten maken om eikels te zoeken en te verstoppen als wintervoorraad. Periodiek treden invasies op vanuit Oost-, Midden- of Noord-Europa. Zulke invasies kondigen zich doorgaans half september aan en pieken in oktober. Grote invasies traden op in 1972, 1983, 1996, 2004 en 2010. De terugtrek na een invasie vindt grotendeels in april plaats maar omvat veel kleinere aantallen.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Gaai als broedvogel in Nederland is gunstig. De Staat van Instandhouding van de Gaai buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Gaai. *Foto: Wil de Veer.*

14. Ekster (Pica pica) 2 territoria

De ekster behoort tot de familie van de Kraaien (Corvidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: is onbekend. Er is evenwel een verband met “puntig”. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Eksters zijn echte alleseters. Het grootste deel van hun menu bestaat uit emelten, torretjes en kevers, regenwormen en menselijk afval als patat en brood. In het broedseizoen vullen ze dit aan met eitjes en soms jonge vogels om de jongen voldoende eiwitten te kunnen voeren.

Broedbiologie
Nestelt in halfopen landschappen met dichte forse doornstruiken of hoge bomen, ook wel in hoogspanningsmasten, tegenwoordig weinig meer in bossen (randen), des te meer in stedelijke bebouwing. Ei-leg eind maart tot in juni, vooral april. Eén broedsel per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 17-24 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 22-30 dagen, jongen blijven na uitvliegen nog ongeveer 6 weken met ouders bijeen.

Broedtijd
Met uitzondering van boomloze landschappen of juist uitgestrekte bossen zijn eksters bijna overal te ver- wachten. Ze hebben een voorkeur voor boerenland met singels en uitgegroeide hagen, maar zijn in sommige woonwijken met veel plantsoenen en hoge bomen zeker zo dik gezaaid. Sinds ongeveer 1975 werden grote delen van Zeeland, Flevoland en enkele Waddeneilanden aan het verspreidingsgebied toegevoegd. Meer nestgelegenheid en minder jachtdruk opende de weg naar deze regio's. Op de hoge gronden zijn de aantallen sinds 1990 duidelijk afgenomen, vooral in bosrijke gebieden. De ekster kreeg te maken met de terugkeer van een geduchte predator (havik), ondervond nestplaatsconcurrentie (zwarte kraai, dominant) en kende vermoedelijk ook voedselproblemen door veranderde landbouwpraktijken. In stedelijk gebied is de soort sinds de jaren zeventig en tachtig overal sterk toegenomen.

Buiten broedtijd
Nederlandse eksters zijn standvogels en blijven hun hele leven binnen het enkele hectares grote territorium, een eventuele verhuizing naar een beter territorium in de buurt daargelaten. Jonge vogels zwerven in kleine groepjes over geringe afstanden rond. Trek vanuit het buitenland valt niet te verwachten. In de winter bezoeken soms tientallen eksters gemeenschappelijke slaapplaatsen, vaak in dichte bosjes.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de ekster als broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Ekster. *Foto: Wil de Veer.*

15. Zwarte Kraai (Corvus corone), 1 territorium

De Zwarte Kraai behoort tot de familie van de Kraaien (Corvidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: Corvus is Raaf en Corone is de gelatiniseerde Griekse naam voor Bonte Kraai.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
De soort is te vinden in een biotoop van akkers, bos, park en tuin, stedelijk gebied en weiden. Het is een echte alleseter: kadavers, zaden, noten, knoppen, insecten, zwerfafval, etc.

Bijzonderheden
Oude nesten worden ook door andere vogelsoorten gebruikt waaronder Torenvalk, Boomvalk en Ransuil.

Broedbiologie
Broedt in (half)open landschappen met bomen (of bij gebrek daaraan: hoogspanningsmasten), in bossen doorgaans alleen aan randen; normale stadsvogel. Ei-leg van begin april tot eind mei, vooral in april. Eén broedsel per jaar, meestal 3-6 eieren, broedduur 17-22 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 30-36 dagen, jongen worden na uitvliegen tot 5 weken gevoerd. Alleen het vrouwtje broedt, terwijl het mannetje de wacht houdt.

Broedtijd
Zwarte Kraaien behoren tot de meest verspreide broedvogels en bewonen zowel open landbouw- of natuurgebieden als bossen en steden. De hoogste dichtheden vinden we in kleinschalig boerenland. De ver- spreiding is sinds ongeveer 1975 sterk uitgebreid. Voorheen te open gebieden (Zeeland) werden geschikt door ouder wordende beplanting en afnemende jachtdruk.

De landelijke broedpopulatie is toegenomen, vooral in boerenland en stedelijk gebied. In grote aaneengesloten bossen zijn Zwarte Kraaien juist schaarser geworden door de opkomst van predators als Havik en Buizerd.

Buiten broedtijd
Nederlandse zwarte kraaien zijn standvogels, al vertonen sommige jonge vogels enig zwerfgedrag. Dat neemt niet weg dat op sommige plekken gerichte verplaatsingen in de bekende trekrichtingen worden opgemerkt. De meeste verplaatsingen spelen zich af tussen half maart en begin mei, met de piek half april. De weinige min of meer gerichte najaar verplaatsingen vinden voornamelijk in oktober plaats. Niet-geslachtsrijpe vogels en diegene die geen territorium konden veroveren houden zich het hele jaar op in groepen tot vele tientallen of een honderdtal vogels.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Zwarte Kraai als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Zwarte Kraai. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

16. Matkop (Poecile montanus), 1 territorium

Heeft voor een mees redelijk grote kop en vol achterhoofd**.** Grijsbruin en vuilwit met zwarte kop en zwarte kinvlek. Zou verward kunnen worden met een Glanskop, die bij ons echter nauwelijks voorkomt.

Broedbiologie
Matkoppen broeden vooral op de hoge gronden, zowel in bossen en natuurgebieden als in boerenland met houtwallen of singels. Ze hakken zelf een nestholte en hebben daarvoor zachthout nodig. Ze zijn dan ook het talrijkst in gebieden met veel berken, wilgen of rotte boomstronken: broekbos, heide met opslag en jonge loofbossen met een open structuur. De landelijke stand is sinds 1985 ongeveer gehalveerd, wat een West-Europees fenomeen lijkt te zijn. In Engeland bleek lokale afname gekoppeld aan verdroging van bossen, iets dat ook in Nederland kan spelen.

Buiten Broedtijd
De verspreiding binnen en buiten de broedtijd is bij deze standvogel vrijwel identiek. Voor zover er vogels wat op zwerftocht gaan, lijkt dat vooral in het najaar plaats te vinden.

Staat van instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Matkop als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Matkop. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

17. Pimpelmees (Cyanistes caeruleus), 16 territoria.

De Pimpelmees behoort tot de familie van de Mezen (Aegithalidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: blauwe.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Het voedsel bestaat uit insecten, spinnen, bladluizen, nectar, zaden en ze zijn dol op pinda's. Voordat het legsel compleet is worden de eieren bedekt. Bij het controleren van de nestkast is voorzichtigheid geboden omdat men zou kunnen denken dat het om een leeg nest gaat!

Broedbiologie
Broedt in allerlei typen loofbos en gemengd bos (met voorkeur voor rijkere loofbossen), inclusief stedelijke omgeving; zeer veel in nestkasten. Ei-leg van begin april tot begin juni, met piek eind april/begin mei. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 7-13 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 15-23 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken door beide ouders gevoerd.

Broedtijd
Pimpelmezen ontbreken vrijwel nergens in Nederland waar bomen staan. Ze zijn het talrijkst in oud loofbos op de hoge gronden, maar het ophangen van nestkasten kan de dichtheden ook in andere biotopen verhogen. Nieuw beschikbaar gebied wordt vlot gekoloniseerd, zoals op grote schaal bleek uit het

in gebruik nemen van Zuidelijk Flevoland, drooggelegd rond 1970 en nog geen kwart eeuw later volledig bezet. De landelijke aantallen nemen geleidelijk toe. Het ouder worden van bossen (meer nestgelegenheid) speelt hierbij een rol, net als verstedelijking (met in het kielzog groenvoorziening) in voorheen open gebied in West- en Noord-Nederland.

Buiten broedtijd
In de nazomer vormen lokale broedvogels soms groepen die tot in de winter intact blijven. In herfst en winter vullen Oost- en misschien Noord-Europese pimpelmezen de Nederlandse populatie aan die zich als standvogel gedraagt. De doortrek vindt tussen half september en half november plaats, met de piek meestal half oktober. De trek is in sommige najaren aanzienlijk, met op stuwingspunten honderden trekkers per dag, maar is meestal nogal onbeduidend. De overwinteraars gedijen bij zacht weer en een goede zaadoogst van berken, haagbeuken, Spaanse aak maar ook riet. Van de voorjaarstrek tussen half februari en half april is doorgaans weinig te merken.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Pimpelmees als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Pimpelmees als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Pimpelmees. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

18. Koolmees (Parus major) 19 territoria

De Koolmees behoort tot de familie van de Mezen (Aegithalidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: grotere Parus.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
De soort komt voor in hetzelfde biotoop als de pimpelmees en nestelt eveneens graag in holten en nest- kasten. Koolmezen zoeken in hun leefgebied naar insecten en hun larven. In de winter worden hoofdzakelijk zaden gegeten. Van de koolmees zijn jongen aangetroffen op de Campus.

Broedbiologie
Broedt in allerlei typen loofbos en gemengd bos en andere landschappen met voldoende bomen, inclusief stedelijke omgeving; zeer veel in nestkasten. Ei-leg van begin april tot begin juni, met piek eind april/ begin mei en soms tweede piek eind mei/begin juni. Een tot twee broedsels per jaar, meestal 6-12 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 18-21 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken gevoerd. Alleen het vrouwtje broedt. De jongen worden door beide ouders verzorgd.

Buiten broedtijd
De Nederlandse Koolmezen blijven vrijwel allemaal op korte afstand van de geboorteplek. Oost- Europese vogels trekken in het najaar door, soms in forse aantallen. Zulke trek speelt zich af tussen half september en half november, met de piek doorgaans midden oktober. Een goede oogst van beukennoten en bijvoederen in dorpen en steden is vooral voor onvolwassen vogels gunstig. Streng winterweer kan tot omvangrijke sterfte onder de overwinteraars leiden als er weinig voedsel beschikbaar is. De voorjaarstrek voltrekt zich meestal bijna onmerkbaar tussen half februari en half april.

Broedtijd
In heel Nederland zijn koolmezen te vinden, enkele boomloze gebieden daargelaten. De soort heeft een voorkeur voor oud loofbos maar kan door het ophangen van nestkasten ook in andere bostypen of in stedelijk gebied hoge dichtheden bereiken. Afgezien van de vlotte kolonisatie van geschikte nieuwe gebieden (bijvoorbeeld Zuidelijk Flevoland, drooggelegd rond 1970) is de verspreiding al vele decennia ongewijzigd. De landelijke aantallen namen in dezelfde periode licht toe, met inzinkingen na winters met strenge vorst en veel sneeuw. De toename zal (deels) samenhangen met het ouder en geschikter worden van veel bossen en het aanleggen van groenvoorzieningen in verstedelijkend, voorheen open landschap. In naaldbossen op arme zandgronden zijn de broedresultaten matig door kalkgebrek en wordt enige afname verwacht.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Koolmees als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Koolmees als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Koolmees. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

19. Staartmees (Aegithalos caudatus), 3 territoria

Staartmezen zijn sociale vogels die buiten de broedtijd eigenlijk altijd in groepjes (10-20 stuks) leven, vaak vergezeld van ander mezensoorten en/of Goudhaantjes. Zij hebben lichte onderdelen en witte kop met brede zwarte zijkruinstrepen die samenkomen op de donkere rug. Opvallend donkere maar vooral lange staart (langer dan het lijf). De aanzet van de vleugels is roodbruin van kleur. Regelmatig worden in Nederland Witkopstaartmezen waargenomen uit Scandinavië en Oost-Europa. Verwarrend kan zijn dat er ook Staartmezen zijn met een behoorlijke witte kop, 'Witkoppige' Staartmezen dus.

Broedbiologie
Rond het broedseizoen vallen de groepjes uiteen in koppeltjes die elk hun eigen territorium opzoeken. Broedt van eind maart tot in mei. Heeft één legsel, met meestal 8-12 eieren. Broedduur 12-14 dagen. Staartmezen maken een prachtig bolvormig nest van korstmossen, dat wordt gemaakt in dichte struwelen. Staartmezen komen vrij algemeen tot broeden in bossen, parken, landgoederen en tuinen. De jongen zitten 18-19 dagen op het nest. Na uitvliegen worden ze zeker nog 2 weken gevoerd.

Buiten broedtijd
Staartmezen zijn standvogels, er is nauwelijks tot geen seizoenstrek. Zij blijven

veelal in de buurt van de plaats waar ze ter wereld zijn gekomen. In de winter zwerven zij hier tot op enkele kilometers afstand omheen. Voorwaarde is de aanwezigheid van voldoende bomen en struiken, waar ze ook hun voedsel verzamelen. Op het menu staan allerlei hele kleine insecten, rupsen en in de wintermaanden ook zaden die zij vinden tot op de dunste uiteindes van takken.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Staartmees als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de Staartmees als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Staartmees, juveniel. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

20. Tjiftjaf (Phylloscopus collybita), 16 territoria.

De Tjiftjaf behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: bladspeurder.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Het voedsel bestaat uit insecten en hun larven (rupsen).

Bijzonderheden
Voortdurend zacht roepende vogel (vloeiend 'wiet'), zich vanuit boom/struik naar beneden en vervolgens laag door de vegetatie verplaatsend, is vaak een vrouwtje op weg naar het nest.

Broedbiologie
Broedt in bossen en allerlei halfopen landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied. Ei-leg van half april tot eind juni, met piek eind april/eerste helft mei. Twee broedsels per jaar, meestal 4- 6 eieren, broedduur 14-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 14-16 dagen, jongen worden nog 10-14 dagen na uitvliegen verzorgd.

Broedtijd
Hoewel hij in het hele land broedt, bereikt de tjiftjaf vooral hoge dichtheden in goed ontwikkelde loof- bossen met veel ondergroei, in het bijzonder op de kleigronden. Maar hij is ook een gewone broedvogel van tuinen en parken in stedelijk gebied en singels en bosjes op het platteland. Daardoor kon hij zich sinds ongeveer 1975 ook vestigen in voorheen te kale gebieden in West- en Noord-Nederland. Toegenomen verstedelijking en beplanting speelden de soort hier in de kaart. De landelijke aantallen nemen al tientallen jaren toe, echter met soms forse en moeilijk verklaarbare inzinkingen.

Buiten broedtijd
In milde winters overwinteren honderden Tjiftjaffen in ons land, met name in het westen en zuiden en in het rivierengebied. Ze zoeken veelal stedelijk gebied op of struweel en ruigte nabij water. De weggetrokken vogels keren in maart terug, met jaarlijkse verschillen tot enkele weken afhankelijk van het weer in die maand. De voorjaarstrek, waarbij ook noordelijke vogels betrokken zijn, houdt in het binnenland aan tot eind april en langs de kust tot half mei. De najaarstrek begint in augustus en piekt in de tweede helft van september en begin oktober. Eind oktober is de meeste trek voorbij.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Tjiftjaf als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Tjiftjaf als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Tjiftjaf. *Foto: Maarten-Jan van den Braak*

21. Kleine Karekiet (Acrocephalus scirpaceus), 2 territoria.

De Kleine Karekiet behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: spitskoppige die in het biesveld leeft.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Op het menu staan vooral insecten. De kleine karekiet is niet erg kieskeurig in zijn voedsel en eet een groot scala aan soorten, zowel wél als niet gevleugelde insecten.

Broedbiologie
Broedt bij of boven water in rietvelden en moerassen met hoge kruiden– en heesterbegroeiing. Ei-leg begint midden april tot midden juni. Eén broedsels per jaar, meestal 4 eieren, broedduur 11-12 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 11-13 dagen. Beide geslachten broeden.

Broedtijd
De Kleine Karekiet is een algemene broedvogel van rietvelden en rietmoerassen. Nestelt doorgaans in kleine kolonies. Doorgaans geldt: hoe meer riet, hoe meer kleine karekieten. De aantallen en dichtheden in het waterrijke westen en noorden van het land zijn dan ook hoger dan op de zandgronden. Hier ontbreekt de soort over grote oppervlakte (Veluwe) bij gebrek aan biotoop. De landelijke aantallen zijn sinds ongeveer 1960 toegenomen. Vanaf 1990 vertonen ze geen duidelijke ontwikkeling meer.

Buiten broedtijd
De eerste Kleine Karekieten arriveren gewoonlijk niet voor half april en de meerderheid komt pas in de loop van mei aan. Doortrekkers, bijvoorbeeld zingende vogels in stadstuinen of heggenlandschappen zonder riet, worden tot in juni gezien. De wegtrek vindt plaats van begin juli tot ver in oktober.
De Kleine Karekiet is een lange-afstandstrekker die overwintert ten zuiden van de Sahara, tot in Zambia, West-Europese populaties in West-Afrika. Een enkeling steekt niet de Sahara over en blijft in Zuid- Frankrijk, het Iberisch Schiereiland, en van Marokko tot het Arabisch schiereiland. Al vanaf eind juli begint de trek, de piek ligt in augustus; trek tot begin oktober. Terugtrek van april-juni vooral ‘s nachts.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Kleine karekiet als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Kleine karekiet als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Kleine Karekiet. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

22. Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris),* 9 territoria.

Als een van de laatste zomervogels arriveert in Nederland de bosrietzanger. Hij komt pas vanaf half mei binnen uit Oost-Afrikaanse overwinteringsgebieden. Tot diep in juni gaat dat door. Zoek de bosrietzanger vooral in ruigte en in droge rietkragen met veel brandnetels en wilgenroosjes. De bosrietzanger is een uiterlijk sterk op de kleine karekiet gelijkende vogelsoort. De soort heeft ongeveer het hoogste broedsucces van alle zangvogels (65%). Uit onderzoek is gebleken dat bosrietzangers veel Afrikaanse vogelsoorten imiteren, waarvan ze de zang hebben opgepikt tijdens hun eerste overwintering in Afrika.

Broedbiologie
Broedt in natte ruigtevegetaties met veel brandnetels, koninginnenkruid, wilgenroosje, kattenstaart, fluitenkruid, moerasspirea, riet en enkele (wilgen)bosjes. Eén legsel van 4-5 eieren, met vaak een hoog broedsucces. Legtijd tweede helft mei tot en met juli. Broedduur 12-14 dagen, jongen verlaten na 10-12 dagen het nest en worden dan nog enige tijd gevoerd.

Buiten broedtijd
Natte ruigtevegetaties met veel brandnetels, koninginnenkruid, wilgenroosje, kattenstaart, fluitenkruid, moerasspirea, riet en enkele (wilgen)bosjes. Droger en meer bebost terrein dan Kleine Karekiet. (Vliegende) insecten, spinnen etc. Al scharrelend door de ruigte pikken ze de insecten van blaadjes af zodra ze die tegenkomen. Foerageert ook in struiken.

Lange-afstandstrekker bij uitstek. Trekt weg vanaf begin augustus via Zuidoost-Europa naar Afrika. Trekt ('s nachts) de Sahara over, stopt pas halverwege Tanzania en overwintert langs de zuidoostkant van Afrika tot Port Elizabeth (Zuid-Afrika), niet op Madagaskar. Midden april trekken alle Europese vogels terug door het oosten van Kenia. Vanaf half mei weer in Nederland te horen.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Bosrietzanger als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Bosrietzanger buiten het broedseizoen is (vooralsnog) niet te bepalen

Bosrietzanger. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

23. Zwartkop (Silvia atricapilla), 26 territoria.

De Zwartkop behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: bosvogel met zwarte kopveren.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
De Zwartkop is een insecteneter.

Bijzonderheden
In tegenstelling tot het mannetje, dat een zwart petje heeft en vandaar de naam van de soort, heeft het vrouwtje een roestbruin petje. De zang is hard te noemen.

Broedbiologie
Broedt in bossen en allerlei halfopen landschappen met bomen en struiken, inclusief stedelijk gebied. Een grote meidoorn-stekelstruik heeft een aantrekkingskracht als een magneet op Zwartkoppen. Ei-leg van eind april tot eind juni, met een piek in mei en begin juni. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 12-16 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 11-12 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 2-3 weken gevoerd.

Broedtijd
De meeste Zwartkoppen huizen op de hoge gronden, met name in gevarieerde bossen met een hoog aandeel loofhout. Het voorkomen in de open delen van West- en Noord-Nederland is van betrekkelijk recente datum, na 1975. Het werd mogelijk gemaakt door toegenomen beplanting, waaronder in stedelijke uitbreidingsgebieden. Ook elders is deze soort, die vroeger als kensoort van zwaar loofhout werd gezien, tegenwoordig een normale broedvogel in parken en grote oude tuinen. De landelijke broedpopulatie nam de afgelopen tientallen jaren continu toe.

Buiten broedtijd
In het westen van het land is de Zwartkop een schaarse overwinteraar die voornamelijk tuinen (voerplaatsen!) bezoekt. Maar ook hier trekken de meeste Zwartkoppen weg, net als elders in het land. Ze arriveren vanaf begin april of (in toenemende mate) eind maart. Nieuwe vestigingen en doortrek treden op tot eind mei. De najaarstrek speelt zich af tussen half augustus en eind oktober, met de meeste passage half en eind september.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Zwartkop als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Zwartkop als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Zwartkop. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

24. Tuinfluiter (Sylvia borin), 8 territoria.

De Tuinfluiter behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: bosvogel.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
De soort geeft er de voorkeur aan om zich aan de rand van open plekken op te houden. Daar is de vegetatie op de bodem vaak dicht en hoog genoeg om een goed verborgen nest te maken. Voedsel bestaat uit insecten en hun larven (rupsen). Doortrek tot diep in mei. Doortrekkers lijken echter niet massaal in broedhabitat te zingen. Zang kan bij laat aankomende vogels binnen enkele dagen stilvallen (paarvorming, ei-leg).

Broedbiologie
Broedt in bos(randen) met goed ontwikkelde struiklaag en dichte struwelen, inclusief jonge groenvoorzieningen en takkenwallen. Ei-leg van begin mei tot in juli, met piek half mei-half juni. Eén broedsel per jaar, meestal 3-5 eieren, broedduur 11-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 9-14 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 3 weken verzorgd.

Broedtijd
Tuinfluiters broeden in het hele land, met een voorkeur voor jonge aanplant, moerasbos, struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met uitgegroeide heggen. In uitgestrekte oudere bossen bewoont de soort vooral de randen en verjongingsplekken, in stedelijk gebied doorgaans alleen parken en tuinen met dichte ondergroei. De landelijke aantallen maakten op de lange termijn weinig verandering door maar neigen om onbekende redenen sinds de eeuwwisseling naar enige afname.

Buiten broedtijd
De soort hoeft niet verwacht te worden voor eind april. Tot eind mei vindt doortrek plaats van noordelijke vogels. Vanaf begin juli treden ongerichte verplaatsingen op. Ze gaan geleidelijk over in de echte doortrek, die tussen half augustus en half september piekt. Een enkeling wordt nog begin oktober waargenomen.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Tuinfluiter als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de Tuinfluiter als niet-broedvogel in Nederland is niet bekend.

Tuinfluiter. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

25. Grasmus (Sylvia communis) 7 territoria

De Grasmus behoort tot de familie van de Zangers van de Oude Wereld (Sylviidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: algemene bosvogel.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Op het menu staan het hele jaar door insecten (rupsen, spinnen), maar met name tijdens de trek vormen vruchten een groter deel van zijn voedsel.

Broedbiologie
Broedt in hoge kruidenbegroeiing en lage struiken in open biotopen, heidegebieden, dicht struikgewas en heggen. Ei-leg begint vroeg mei. Meestal twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 11-13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 10-12 dagen. Beide geslachten broeden.
Grasmussen nestelen graag in doornstruiken, kruiden begroeiing of ruigte. Ze zijn dan ook het talrijkst in struweelrijke duinen en kleinschalig boerenland met veel heggen. In bos- en natuurgebieden bewoont de grasmus doorgaans randen en open plekken met opslag. Diep in stedelijk gebied is de soort zeldzaam. Als overwinteraar in de Sahel is de grasmus erg gevoelig voor droogte aldaar. Zo'n situatie deed zich voor net voor de start van het broedvogelmeetnet. Ook recente pieken en dalen vallen samen met gunstige of juist ongunstige overwinteringsomstandigheden in West-Afrika.

Buiten broedtijd
De eerste Grasmussen arriveren meestal half april, in sommige (vooral recente) jaren ook wel iets eerder. Doortrek, deels van Scandinavische en Duitse vogels, kan plaatsvinden tot eind mei. Vanaf begin juli treden ongerichte verplaatsingen op die vanaf eind juli overgaan in gerichte trek. Eind augustus en begin september is de wegtrek grotendeels voorbij, op wat laatkomers in oktober na. Ze trekken vaak 's nachts.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Grasmus als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Grasmus als niet-broedvogel in Nederland is onbekend.

Grasmus. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

26. Winterkoning (Troglodytes troglodytes), 25 territoria.

De Winterkoning behoort tot de familie van de Winterkoningen (Troglodytidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: holbewoner.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
De soort zoekt zijn voedsel in en nabij struikgewas, takkenrillen etc. Het voedsel bestaat uit kleine insecten, rupsen, spinnetjes, larven en zaadjes.

Bijzonderheden
Polygynie is de regel, zodat het aantal broedende vrouwtjes hoger kan zijn dan het aantal mannetjes.

Broedbiologie
Broedt in boom- en struikrijke landschappen inclusief stedelijk gebied, o.a. in dichte struikgewassen, holten, nestkasten en houtstapels. Ei-leg van begin april tot begin juli, met pieken half april-begin mei en juni. Twee broedsels per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 13-15 dagen, periode dat jongen in het nest

verblijven 15-19 dagen, jongen worden tot 18 dagen na uitvliegen gevoerd. Het mannetje maakt meerdere nesten, waarna het vrouwtje uiteindelijk één nest uitkiest om in te broeden. Alleen het vrouwtje broedt.

Broedtijd
De luide zang van de winterkoning is overal te horen waar opgaande begroeiing aanwezig is. De hoogste dichtheden komen voor in rijk gestructureerd loofbos. Strenge en sneeuwrijke winters, zoals midden jaren tachtig en negentig, zorgen voor forse verliezen, in het bijzonder in minder optimale biotopen. De landelijke stand wordt soms bijna gehalveerd door zulke winters maar herstelt hiervan binnen enkele jaren. Los van deze tijdelijke inzinkingen neemt de broedpopulatie toe, in het bijzonder in het lage deel van het land.

Buiten broedtijd
Winterkoningen zijn normaliter het hele jaar op en nabij de broedplaats te vinden. Volwassen Winterkoningen zijn standvogel, jongen zwerven soms wat rond. Bij streng winterweer doen zich verplaatsingen voor over meestal korte afstanden. Minder optimale biotopen, waaronder grootschalig cultuurland maar ook productiebos, worden dan verruild voor voedselrijkere terreinen. Voor zover deze vogels niet gestorven zijn, keren ze in maart en april terug in het broedterrein. In het najaar en wellicht ook voorjaar lijkt enige doortrek op te treden van Noord-Europese vogels.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Winterkoning als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Winterkoning buiten het broedseizoen is op dit moment onbekend.

Winterkoning. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

27. Boomkruiper (Certhia brachydactyla), 6 territoria.

De Boomkruiper behoort tot de familie van Boomkruipers (Certhiidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: korttenige Certhia.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Het voedsel bestaat uit insecten en insectenlarven. Boomkruipers zijn echte stam fourageerders. Ze beginnen onder aan de stam en kruipen dan omhoog. In tegenstelling tot de boomklever kunnen de boomkruipers niet omlaag kruipen.

Broedbiologie
Broedt in allerlei bossen, parken, tuinen en lanen, als er maar stammen met redelijke diameter en grove schorsstructuur aanwezig zijn (graag eik, populier, wilg, den etc., puur beukenbos - gladde bast - ongeschikt). Nestelt in holten (maar zelden in spechtengaten), spleten, achter loszittende schors, onderin groot roofvogelnest en in speciale nestkasten. Ei-leg van eind maart tot eind juni. Twee broedsels per jaar (eerste vanaf begin april, tweede vanaf eind mei), soms ineengeschoven; meestal 5-6 eieren, broedduur 17-18 dagen, nestjongperiode 16-18 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 1-3 weken gevoerd.

Broedtijd
Boomkruipers hebben forse bomen nodig met een ruwe stam, maar het hoeven er niet veel te zijn. De soort kan daarom nestelen in laan- of erfbeplanting in open landschap. De hoogste dichtheden komen echter voor in gevarieerd en niet al te intensief onderhouden bos met een groot aandeel loofhout. Zulke bossen vinden we met name in het oosten, zuiden en midden van het land en in de binnenduinrand. De landelijke aantallen nemen al enkele tientallen jaren toe. De toenemend ouderdom van het Nederlandse bos is gunstig voor deze soort, net als het aanleggen van bossen, parken en singels in voorheen open landschap. De verspreiding is in het laatste kwart van de twintigste eeuw sterk uitgebreid in de lage delen van het land.

Buiten broedtijd
Nederlandse Boomkruipers zijn echte standvogels. Ze worden maar zelden op enige afstand van de broedgebieden gezien. Er zijn geen aanwijzingen dat buitenlandse vogels ons land bereiken, wat exemplaren uit de grensstreek daargelaten.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van Boomkruiper de als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Boomkruiper. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

28. Spreeuw (Sturnus vulgaris), 1 territorium

De spreeuw behoort tot de familie van de Spreeuwen (Sturnidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: van sturnus is onbekend, van vulgaris is "alledaags".
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten, insectenlarven, maar in de wintermaanden ook fruit, zoals appels en bessen. Al behoort de spreeuw tot de meest algemene soorten ter wereld, in Nederland neemt de soort sterk in aantal af. De precieze oorzaken van de achteruitgang zijn nog niet bekend. Mede daarom hebben Sovon en Vogelbescherming 2014 uitgeroepen tot het Jaar van de Spreeuw. In 2015 werd een deel van het onderzoek voortgezet. De spreeuwenstand gaat vanaf eind jaren zeventig achteruit. De afstand tot voedselgebieden (graslanden) is vermoedelijk op veel plekken te groot geworden voor profijtelijk broeden.

Bijzonderheden
Sterk synchrone zang piek, ei-leg en uitvliegende jongen (spreeuwenzwermen) vanaf eind mei op graslanden en in boomgaarden.
Broedbiologie
Broedt in bos (vooral rijk oud loofbos), agrarisch cultuurland en in bebouwing. Maakt gebruik van nest- holten, nestkasten, klimop en in gebouwen onder daken of onderbouw. Hoewel geen koloniebroeder broeden ze wel graag met meerdere soortgenoten bij elkaar in de buurt. Ei-leg van begin april (stedelijk gebied) tot

half juni, met sterk synchrone leg piek in tweede helft april. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-7 eieren, broedduur 11-13 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 19-24 dagen, uitgevlogen jongen worden slechts 4 -5 dagen gevoerd. Vanaf eind mei alleen nog kleine aantallen bezig met broeden (vervolglegsels, tweede broedsels).

Broedtijd
Spreeuwen zijn in het hele land bekende broedvogels. Ze zijn het talrijkst in boerenland met veel gras en in stedelijk gebied met veel gazons. Het voorkomen in bos blijft beperkt tot randsituaties.

Buiten broedtijd
De Nederlandse broedvogels zijn standvogel of trekken in september en oktober enkele honderden kilometers weg.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de spreeuw als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de spreeuw als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Spreeuw, juveniel. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

29. Merel (Turdus merula), 13 territoria.

De Merel behoort tot de familie van de Lijsters (Turdidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: is onbekend.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Voedsel bestaat uit wormen, insecten, bodemdiertjes, bessen en fruit.

Bijzonderheden
Vogels in stedelijke omgeving beginnen eerder in het jaar te broeden dan die in het buitengebied. Door veelvuldige mislukkingen worden telkens weer nieuwe nesten gebouwd. Territoria zijn echter veelal klein, zeker in de stad.

Broedbiologie
Broedt in allerlei landschappen mits er bomen en/of struiken voorkomen, met hoogste dichtheden in rijk bos en stedelijk gebied. Ei-leg van eind maart tot in augustus, soms vroeger of later, met piek half april-half juni. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broedduur 11-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 12-15 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 2-3 weken verzorgd (evt. alleen door mannetje, terwijl vrouwtje nieuw broedsel begint).

Broedtijd
Als talrijkste broedvogel in Nederland ontbreekt de Merel alleen in landschappen zonder bomen of struiken. De hoogste dichtheden per vierkante kilometer zitten in stedelijk gebied met veel groen, in agrarisch cultuurland met veel heggen en in randen van gevarieerde loofbossen. Van schuwe bosvogel is de merel in de afgelopen twee eeuwen veranderd in een succesvolle cultuurvolger. De aantallen namen ook in de afgelopen tientallen jaren nog toe, deels door het bezetten van nieuwe gebieden zoals in uitbreidingswijken of bosaanplant, vooral in Laag-Nederland. Sinds ongeveer 2005 stagneren de aantallen of nemen ze licht af. Dit zou een gevolg kunnen zijn van enkele droge voorjaren, die ongunstig zijn voor de vooral van regenwormen levende Merel.

Buiten broedtijd
De Nederlandse Merels zijn grotendeels standvogel en vertonen steeds minder neiging om weg te trekken. Met aanvulling uit Noord-Europa zijn merels in trektijd en winter dan ook door heel Nederland te vinden. Wel worden voedselarme gebieden als schrale bossen of grootschalig cultuurland soms tijdelijk verlaten en wellicht verruild voor bijvoorbeeld nabijgelegen bebouwing. Doortrek vindt in het voorjaar vooral tussen half maart en eind april plaats, in het najaar van half september tot half november.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Merel als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Merel als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Merel. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

30. Zanglijster (Turdus philomelos) 14 territoria

De Zanglijster behoort tot de familie van de Lijsters (Turdidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: liefhebber van de zang.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Bijzonderheden
Een typische eigenschap is het stukslaan van slakkenhuizen op een vaste "smidse", om zo bij het malse slakkenvlees te komen. Behalve slakken eten Zanglijsters ook grote hoeveelheden insecten, wormen, duizendpoten en pissebedden, in najaar en winter ook bessen en fruit.

Broedbiologie
Broedt in bossen, parken, grote tuinen en kleinschalig agrarisch cultuurlandschap. Ei-leg van begin april tot begin juli, met pieken half april-half mei en juni. Twee broedsels per jaar, meestal 4-5 eieren, broed- duur 12-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-14 dagen, uitgevlogen jongen worden nog ongeveer 2 weken gevoerd. Het vrouwtje bouwt het nest en broedt de eieren uit.

Broedtijd
Zanglijsters broeden bijna overal waar voldoende bomen en struiken aanwezig zijn. De dichtheden zijn nergens zo hoog als in gevarieerd loofbos, jonge aanplant en groene stadswijken. Streng winterweer dat tot in Zuid-Europa doordringt zorgt voor inzinkingen in de landelijke stand, zoals het geval was rond 1985. Series van zachtere winters zorgen voor een snel herstel. Op de langere

termijn gerekend zijn de landelijke aantallen toegenomen. In delen van de hogere zandgronden namen ze echter af.

Buiten broedtijd
In het westen en uiterste zuiden van het land overwinteren redelijke aantallen Zanglijsters, waarschijnlijk voor een deel eigen broedvogels. Ze houden zich graag in stedelijk gebied op. Elders in het land zijn overwinteraars minder gewoon. De voorjaarstrek speelt zich af tussen eind februari en begin mei; de meeste trek wordt eind maart en begin april vastgesteld. De aantallen zijn tijdens de najaarstrek tussen eind september en eind oktober echter veel hoger. In de kuststrook, maar soms ook in het binnenland, kunnen begin of half oktober meer dan 1000 zanglijsters per dag passeren en zoeken groepjes overal in geschikte terreinen naar voedsel.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Zanglijster als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Zanglijster als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Zanglijster. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

31. Roodborst (Erithacus rubecula), 16 territoria.

De Roodborst behoort tot de familie van de Vliegenvangers (Muscicapidae). Voorheen was de soort ingedeeld bij de Lijsters (Turdidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: van Erithacus is onbekend, rubecula betekent kleine rode. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.

Broedbiologie

Broedt in allerlei boomrijke landschappen inclusief stedelijk gebied. Twee broedsels per jaar, meestal 5-7 eieren, broedduur 12-15 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-15 dagen, uitgevlogen jongen worden nog 2-3 weken verzorgd. Het nest wordt laag boven de grond gemaakt in een boom, muur, nestkast of klimplanten. Het is een slordig nest van grassen en bladeren. Het mannetje voert broedend vrouwtje, beide partners voeren jongen. Het voedsel bestaat uit insecten, spinnen en kleine bodemdiertjes.

Broedtijd

Roodborsten ontbreken alleen in boomarme landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in bossen met een goed ontwikkelde struik en kruid laag. In dennenbossen met weinig ondergroei zijn de dichtheden veel lager, net als in agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. De soort breidde zich sinds ongeveer 1975 uit in het westen en noorden van het land dankzij aanplant van bosjes in voorheen zeer open landschappen. De landelijke aantallen zijn sinds 1990 amper meer gegroeid. Ze vertonen inzinkingen na strenge winters zoals midden jaren tachtig en negentig. Hiervan herstelt de populatie vlot.

Buiten broedtijd

De Nederlandse broedvogels trekken deels weg richting Zuidwest-Europa. De achterblijvers krijgen aanvulling door vogels uit Noordoost- en Oost-Europa, waarvan een deel in ons land overwintert en een deel doortrekt. De najaarstrek vindt vooral plaats tussen half september en eind oktober. In dezelfde periode herleeft ook de zangactiviteit met name om het voedselterritorium af te bakenen. De voorjaarstrek is onopvallend. De wintervogels zijn gewoonlijk in de loop van maart of april verdwenen.

Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding van de Roodborst als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Roodborst als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Roodborst. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

32 Roodborsttapuit (Saxicola rubicola), 1 territorium.

Roodborsttapuiten behoren tot de familie van de Vliegenvangers (Muscicapinae)en daarbinnen tot het geslacht Saxicola waar zowel de Roodborsttapuiten als Paapjes onder vallen. De Roodborsttapuit is bij ons een broedvogel van halfopen cultuurlandschappen en van duin-, heide- en hoogveengebieden. Ze broeden vooral op de hoge zandgronden, in de volledige kuststrook inclusief de Waddeneilanden en in Zeeuws-Vlaanderen. Het aantal en de gebieden waar ze voorkomen is in de laatste jaren aanzienlijk gegroeid.

Broedbiologie

Ze broeden vanaf maart en hebben twee maar steeds vaker drie legsels per seizoen van meestal 4-6 eieren. Broedtijd 14-15 dagen. Het mildere klimaat zou zo ook een reden van meer nakomelingen kunnen zijn. De roodborsttapuit broedt veelal op de grond in een goed verstopt nest. De jongen zitten 13-16 dagen op het nest en worden na het uitvliegen meestal nog zo'n 8-14 dagen gevoed door de ouders. Je ziet en hoort ze dan vaak bedelen. Pa en ma vliegen af en aan met vooral insecten zoals langpootmuggen, maar ook wormen, rupsen, vlinders, spinnen en kleine slakken.

Buiten broedtijd
Roodborsttapuiten kun je het gehele jaar tegenkomen. De grootste groep Nederlandse broedvogels arriveert tussen eind februari en eind maart en verlaten ons land tussen half september en half november. Ze overwinteren daarna in Frankrijk, het Iberisch schiereiland en Marokko. Er zijn bij ons slechts een klein aantal overwinteraars. Waarschijnlijk lokale broedvogels

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Roodborsttapuit als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is (vooralsnog) niet te bepalen.

Roodborsttapuit. *Foto: JanSchutjes.*

33. Heggemus (Prunella modularis), 1 territorium.

Ongeveer zo groot als een Roodborst met een dunne snavel. Huismusachtig met bruine, zwart gestreepte bovendelen en kenmerkende grijze kop. Algehele indruk egaal gekleurde en nogal donkere vogel.

Broedbiologie
Heggemussen broeden in vrijwel het hele land, maar zijn in het noordoosten wat schaarser dan elders. Nergens komen zo veel Heggenmussen voor als in bebouwing met veel groen, maar ook boerenland met veel heggen kan goed bezet zijn. In bossen is de Heggenmus veelal een randbewoner die tevens dichte jonge aanplant graag bezet. De landelijke stand groeide in de twintigste eeuw, vooral door de toegenomen oppervlakte stedelijk gebied, waar tuinen en beplanting voor broedgelegenheid zorgen. De recente trend is stabiel met lichte schommelingen, deels samenhangend met inzinkingen na koudere winters.

Buiten Broedtijd.
De Nederlandse broedvogels blijven in eigen land, maar een deel verplaatst zich vermoedelijk in de winter van voedselarme naar rijkere gebieden. In stedelijke omgeving is de Heggenmus ook in de winter talrijk, al valt de soort weinig op. De winterpopulatie schommelt, met enige dalingen tijdens koude winters. Tijdens de trek passeren Noord-Europese vogels ons land. De trek in het voorjaar, in maart en de eerste helft van april, valt weinig op. Bij de najaarstrek gaat het om veel grotere aantallen, in het bijzonder langs de Zeeuwse en Zuid-Hollandse kust en in het zuidoosten van het land. De trek speelt zich nagenoeg geheel in september en oktober af, met het hoogtepunt eind september en de eerste helft van oktober.

Staat van instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Heggenmus als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Heggenmus. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

34. Gele Kwikstaart, (*Motacilla flava)*, 2 territoria.

Gele kwikstaarten hebben een voorkeur voor open landbouwgebieden. Ze wippen de staart regelmatig met felle schokkende bewegingen op en neer. 'Gele

kwikken' hebben een onstuimige balts, met trillende veren fladdert het mannetje boven het vrouwtje of loopt steeds rondjes om haar heen.

Broedbiologie
Bodembroeder, nestelt in open landschappen, tegenwoordig vooral op bouwland (hakvruchten, graan, klaver, koolzaad etc.), in mindere mate (extensief) grasland en ruderaal terrein, schaars ook in meer natuurlijke habitat (veen, natte heide).
Ei-leg van eind april tot in juli, met piek in mei en begin juni. Een tot twee broedsels per jaar (eerste vanaf eind april, tweede vanaf begin juni), meestal 5-6 eieren, broedduur 12-14 dagen, nestjongen periode 10-13 dagen, jongen daarna binnen enkele dagen goed vliegend

Broedtijd
De Gele Kwikstaart is tegenwoordig vooral akkervogel. Hij bereikt de hoogste dichtheden in open akkerland op kleigronden, met name in Noord- en Zuidwest-Nederland en hier en daar in het rivierengebied en Flevoland. De soort is grotendeels verdwenen uit de graslanden, die tot enkele tientallen jaren geleden de favoriete broedbiotoop vormden. Het voorkomen aldaar blijft nagenoeg beperkt tot gebieden met aangepast beheer. De landelijke aantallen vertonen opmerkelijke schommelingen die deels te maken hebben met de neerslaghoeveelheden in de Sahel, het overwinteringsgebied. Op de langere termijn is onduidelijk in hoeverre de sterke afname in graslanden is gecompenseerd door toename op bouwland.

Buiten broedtijd
Eind maart verschijnen de eerste Gele Kwikstaarten, maar de meerderheid arriveert in april. Tot ver in mei trekken grote aantallen door, met de piek begin mei. Langs de kust kan bij krachtige (zuid)oostenwinden stuwing optreden, met name bij Breskens en de Eemshaven. Vanaf eind juli wordt de soort schaars op de broedplaatsen. Doortrek treedt vooral op tussen half augustus en begin oktober, met de piek eind augustus en begin september.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Gele Kwikstaart als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de Gele Kwikstaart als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Gele Kwikstaart. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

35. Witte Kwikstaart (Motacilla alba), 1 territorium.

De Witte Kwikstaart behoort tot de familie van de Kwikstaarten (Motacillidae). De betekenis van de wetenschappelijke naam: glansloos witte staartwipper. Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen. Het voedsel bestaat uit kleine ongewervelde. De soort heeft een zeer uitgebreide habitat keuze. Meestal in een omgeving met mensen.

Broedbiologie

Broedt in open tot halfopen landschappen, zowel natuurgebied (stuivend duin, schrale heide) als agrarisch cultuurland (met schuurtjes, bruggen etc.) en bebouwing. Ei-leg van begin april tot half juli, met pieken eind april-eind mei en tweede helft juni. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 4-6 eieren, broed-duur 12-14 dagen, periode dat jongen in het nest verblijven 13-14 dagen, jongen worden na uitvliegen nog 4-7 dagen gevoerd.

Broedtijd

De Witte Kwikstaart is een van de meest verspreide broedvogels, maar komt nergens in hoge dichtheden voor. De soort nestelt vooral op het platteland, vaak op gebouwen of onder bruggen met een voorkeur voor de kleinschaliger landschapstypen. Hij bewoont echter ook natuurgebieden, waaronder stuifzanden, duinen of grote kaalslag in een bos. Soms ook stedelijk gebied en industrieterreinen. De landelijke stand neemt langzaam af.

Buiten broedtijd

In zachte winters overwinteren kleine aantallen in Nederland, vooral in de zuidelijke helft. De eigen broedvogels, die merendeels wegtrekken tot in Noord-Afrika, komen vanaf eind februari (zachte winters) of maart (koudere winters) terug. Tegelijkertijd treedt doortrek van noordoostelijke vogels op. De trek kent

een hoogtepunt in de tweede helft van maart en houdt aan tot half april. Vanaf juli verzamelen zich groepjes, veelal jonge vogels, op voedselrijke plekken. De meeste trek vindt plaats tussen half september en half oktober, met de hoogste aantallen gewoonlijk langs de oostgrens.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Witte Kwikstaart als broedvogel in Nederland is matig ongunstig.
De Staat van Instandhouding van de Witte Kwikstaart als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Witte Kwikstaart. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

36. Boompieper (Anthus trivialis), 9 territoria

Op de zandgronden is de Boompieper een karakteristieke broedvogel van heidevelden en duinen met enige opslag. Voorts nestelt hij (ten dele ook buiten de zandgronden) op kaalslag, in jonge aanplant en soms ook bosjes en wegbeplanting in boerenland. Ook verdrogende en verbossende laagveenmoerassen worden bezet. In de voor de Boompieper belangrijker kerngebieden op de zandgronden van Oost- en Zuid-Nederland ontwikkelden de aantallen zich positief.

Broedbiologie
Zingt van begin april tot in augustus. Broedt vanaf half mei. Eén of twee legsels per jaar met 4-6 eieren. Nest wordt gebouwd door het vrouwtje: een kommetje van droog gras, vaak met een bodem van mos en fijnere grassen, gelegen in een

kuil in de grond. Na 12-14 dagen broeden komen de eieren uit, en na eenzelfde periode kunnen de jongen vliegen.

Buiten broedtijd
De eerste Boompiepers zijn niet voor eind maart te verwachten en de grote massa komt in april aan. Doortrek vindt plaats tot half mei, met de piek eind april en begin mei. Vanaf eind juli worden de broedplaatsen gaandeweg ontruimd. Tussen half augustus en begin oktober trekken grote aantallen door, vooral over de zuidoostelijke helft van het land. De trekpiek valt eind augustus en eerste helft september.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Boompieper als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Boompieper als niet-broedvogel in Nederland is zeer ongunstig.

Boompieper. *Foto: Jan Schutjes.*

37. Vink (Fringilla coelebs), 11 territoria.

De Vink behoort tot de familie van de Vinken (Fringillidae).
De betekenis van de wetenschappelijke naam: tjiliper, ongepaard. Dat wil zeggen dat de mannetjes en vrouwtjes niet gelijk, maar na elkaar op trek gaan.
Voor deze soort zijn in Nederland geen Natura 2000-gebieden aangewezen.
Het voedsel bestaat uit zaden en zachte plantendelen, zoals bladknoppen. In het broedseizoen worden vooral insecten gegeten.

Broedbiologie
Broedt in allerlei landschappen als er maar bomen zijn. Ei-leg van begin april tot begin juni, vooral eind april en mei. Eén tot twee broedsels per jaar, meestal 4-5

eieren, broedduur 10-14 dagen, periode dat jon- gen in het nest verblijven 12-15 dagen, familie blijft na uitvliegen 20-35 dagen bijeen. Alleen het vrouwtje broedt. De jongen worden door beide ouders verzorgd.

Broedtijd
De Vink is na de merel de talrijkste broedvogel in Nederland. In het algemeen geldt: hoe meer oude bo- men, hoe meer Vinken. De dichtheid is dan ook het hoogst in de bosrijke gebieden op de hoge gronden. Door toegenomen aanplant van bos en bomen vestigde de soort zich echter ook in de lagere delen van het land, soms in substantiële aantallen zoals in de bossen in Flevoland. In stedelijk gebied ontbreekt de vink vrijwel nooit in parken en groene wijken. De sterke landelijke toename in het laatste kwart van de twintigste eeuw vlakte af rond de eeuwwisseling: vrijwel alle beschikbare broedhabitat is nu bezet.

Buiten broedtijd
Nederlandse broedvogels overwinteren grotendeels in eigen land. In de trektijd, maart en vooral oktober, trekken miljoenen noordelijke Vinken door ons land. De winteraantallen zijn gaandeweg toegenomen, met echter grote jaarlijkse schommelingen. Die hebben veel van doen met de beschikbaarheid van beu- kennoten. Als er veel beukennoten zijn en langdurige sneeuwval uitblijft, is er relatief veel wintervoedsel beschikbaar.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Vink als broedvogel in Nederland is gunstig. De Staat van Instandhouding van de Vink als niet-broedvogel in Nederland is gunstig.

Vink. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

38. Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*) 1 territorium.

De goudvink leeft anders dan andere vinken niet in grote groepen maar in paren of kleine groepjes. Het mannetje is opvallend roodroze-zwart getekend, maar je vindt hem vooral door zijn zachte fluitende roepje. Goudvinken zijn vogels van bossen, parken en tuinen die zich graag ophouden in de dekking. Ze blijven vaak minutenlang stil zitten.

Broedbiologie
Broedt in bossen met rijke ondergroei of dichte aanplant, lokaal ook in bebouwing (tuinen, kerkhoven etc.). Ei-leg van begin april tot half juli, met piek half april-half mei. Twee broedsels, meestal 4-6 eieren, broedduur 13-14 dagen, nestjongen-periode 16-18 dagen, jongen 2-3 weken na uitvliegen zelfstandig.

Broedtijd
Goudvinken hebben een gevarieerde biotoopkeus. Ze nestelen zowel in moerasbos als in droge bossen, graag in jonge sparrenaanplant of bos met een dichte struiketage. Lokaal komen ze ook in meer parkachtige situaties voor. De verspreiding sinds 1975 werd ijler bezuiden de Grote Rivieren, mogelijk door verdroging van bossen en gebrek aan jonge bosstadia. De verspreiding werd juist wat ruimer in het noorden van het land en delen van de Hollands-Zeeuwse duinen. Landelijk gezien lijken de aantallen niet veel verandering door te maken.

Buiten broedtijd
De verspreiding buiten de broedtijd is wat ruimer. Dat komt door zwerfgedrag van Nederlandse Goudvinken en de aankomst van trekkers en overwinteraars uit oostelijker en noordelijker landen. Van doortrek is het meest te merken in het najaar, tussen half oktober en half november. In sommige najaren vinden kleine invasies plaats. Hierbij zijn ook Noordse Goudvinken betrokken, een ondersoort die lastig herkenbaar is. De herkomstgebieden van zulke vogels kunnen tot diep in Rusland liggen. Van voorjaarstrek wordt meestal weinig gemerkt, het meest nog in maart en begin april.

Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Goudvink als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Goudvink buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat.

Goudvink. Foto: *Maarten-Jan van den Braak.*

39. Geelgors (Emberiza citrinella), 5 territoria.

Geelgorzen broeden tegenwoordig vrijwel uitsluitend op de hoge zandgronden. Ze bewonen hier heide met opslag, bosranden en jonge aanplant, naast kleinschalig boerenland met veel akkers. De verspreiding kromp sinds ongeveer 1975 in oostelijke richting in. De soort is inmiddels verdwenen uit West-Nederland. Ook in Midden-Nederland en delen van de zandgronden namen de aantallen eerder af. Meer recent neemt de Geelgors echter (sterk) toe in het noordoosten van het land.

Broedbiologie
Nestelt zowel op de grond (greppel, onder heg etc.) als in struik of jonge boom. Ei-leg van half april tot begin augustus, piek in mei-juni. Twee tot drie broedsels per jaar, meestal 3-6 eieren, broedduur 11-14 dagen, nestjongen periode 10-14 dagen.

Buiten broedtijd
De Nederlandse broedvogels blijven hoofdzakelijk in eigen land en vormen wintergroepen op voedselrijke plekken. In uitzonderlijke gevallen, zoals de voor de hamster ingerichte akkers in Zuid-Limburg, gaat het om vele honderden of zelfs meer. Doortrek van Scandinavische en Duitse vogels treedt alleen op bescheiden schaal op. De meeste trek vindt plaats in oktober en begin november, van de voorjaarstrek is weinig te merken, het meest nog in februari en maart. Tijdens de trek en in de winter zijn Geelgorzen schaars ook te vinden buiten de broedgebieden.
Staat van Instandhouding
De Staat van Instandhouding van de Geelgors als broedvogel in Nederland is gunstig.
De Staat van Instandhouding van de Geelgors als niet-broedvogel in Nederland is matig ongunstig.

Geelgors. *Foto: Maarten-Jan van den Braak.*

Wat is de Staat van Instandhouding?

De Staat van Instandhouding (SvI) is een maat voor de duurzaamheid van een populatie. De methodiek is ontwikkeld voor gebruik ten behoeve van de

Habitatrichtlijn en kent vier hoofdaspecten die worden meegewogen bij een beoordeling: verspreiding, populatie, leefgebied en toekomstperspectief.

Bij het vermelden van getallen moet u ervan uitgaan dat dit de aantallen en data zijn die voornamelijk voorkomen. Het is zeker niet zo dat dit vaststaande getallen/aantallen zijn. Er zijn volop uitzonderingen maar er is uitgegaan van de meest gangbare gegevens. Legsels staan onder invloed van weersomstandig-heden, conditie van de broedvogel etc. Er is niet specifiek naar nesten gezocht. Wel werden er enkele gevonden zoals van de Buizerds.

In het onderzochte gebied zijn ook diverse soorten vogels gesignaleerd waar geen territorium aan toegekend kon worden. De meeste gebruiken het gebied om te foerageren. Het betrof: b.v. Blauwe Reiger, Grote Zilverreiger, Wilde Eend, Aalscholver, Kauwen en Havik die nog niet terug is op z'n oude horst.

3. Veranderingen Keersopperbeemden & Keersop en Run.

Een grote verandering was de aanleg van het nieuwe deel van de N69. Deels ten Zuiden maar vooral ten Westen van het gebied wat in 2020/2021 gerealiseerd is. De werkzaamheden hebben afgelopen jaren zeker invloed gehad op broedvogels in het gebied. Er zijn een aantal wat kwetsbaardere soorten verdwenen als bijvoorbeeld de Havik

De inrichting van de smalle strook tussen het nieuwe deel van de N69 en de Keersopperbeemden ligt is , een (smalle) buffer naar de Keersopperbeemden. Deze strook was voorheen agrarisch gebied met vooral eiwitrijk grasland en/of maisteelt. Dit deel wordt omgevormd naar een plas-dras gebied waar in het gebied bomen en stuiken zijn aangeplant. De bedoeling is dat het eiwitrijk grasland binnen een aantal jaren kruidenrijk grasland gaat worden. Je ziet nu, weer een jaar verder, dat dat nog volop in ontwikkeling is. Het gebied heet de Keersop en Run. Zie onderstaande kaart voor de ligging.

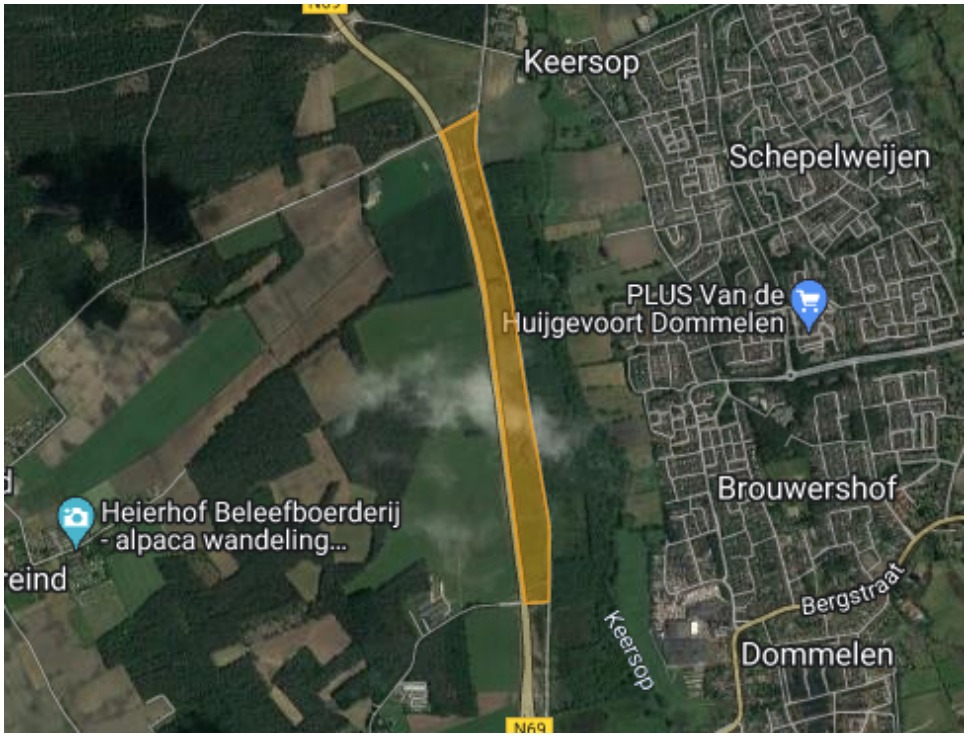

Gebiedskaart: Keersop en Run. *Bron: Sovon.*

Het pronkstuk van dit nieuwe gebied is de omvangrijke Oeverzwaluwwand. Het beheer van het gebied en de Oeverzwaluwwand is in handen van Staatbosbeheer. De Vogelwerkgroep IVN Valkenswaard-Waalre onderhoudt en doet de broedvogelmonitoring van zowel de wand als het nieuwe gebied.

Een andere ingrijpende verandering die mogelijk invloed gaat hebben op de biodiversiteit/vogelstand van de Keersopperbeemden is dat de Gemeente Valkenswaard, aan de Oostzijde van de rivier de Keersop, recreatiebos gaat inrichten in het gebied wat nu nog vooral agrarisch is.

4. Conclusies en aanbevelingen.

Als eerste conclusie zien we dat het gebied door de veranderingen nog volop in ontwikkeling is. Mogelijk door de hogere waterstand zagen wij opvallend veel omgevallen hoge bomen en lijkt het bos ook minder dicht aan de bovenzijde. Hierdoor verandert er mogelijk wat in deze biotoop.

Hoewel wij niet zelf een statistische analyse uit kunnen uitvoeren waren dit onze voor ons de meest opvallende veranderingen:
Het lage aantal t.w. 2 territoria Roodborsttapuiten hoewel zij het landelijk gezien goed doen. Mogelijk een toevalligheid, maar hun territoria waren de laatste jaren vooral aan de kant van de nieuwe weg gesitueerd geweest.
Daarnaast het lage aantal territoria, 1 Wilde Eenden dat is echter ook landelijk gezien wel een trend. De landelijke trend in achteruitgang lijkt ook zichtbaar bij het aantal territoria, 1 Spreeuwen. Bij de hen speelt mogelijk mee, dat er een behoorlijk aantal grotere bomen zijn omgegaan waardoor er mogelijk minder holen voor hen waren om te broeden. Van het Waterhoen telden we dit jaar geen enkel territorium, we kunnen hiervoor geen echte oorzaak bedenken. Mogelijk

toevallig niet aangetroffen. Ook de Fitis wordt er al een aantal jaren niet meer als broedvogel waargenomen. De dichtere begroeiing in het moerasachtige deel speelt daar mogelijk een rol.
Naast lagere, zagen we ook hogere aantallen territoria zoals bijvoorbeeld bij de Bosrietzangers, 9. Dit is wat landelijk ook gezien wordt, hoe zich dat daartoe verhoudt kunnen wij niet inschatten. Wel was er afgelopen jaar relatief veel Riet m.n. in het zuidelijke deel. Het aantal territoria t.w. 3 Kieviten is hier lange tijd niet gehaald. Zij nestelden met name in het zuidelijk deel waar al een aantal jaren ongerepte graslandjes liggen. De overlevingskans voor jonge Kieviten lijkt ons in dit deel beter dan voorheen.

Het creëren van recreatiebos aan de Oostkant van de Keersop door de Gemeente Valkenswaard zou een positief effect op de vogelstand van het gebied kunnen hebben. De factoren schaalvergroting van het totale gebied en de verminderde bemesting, lees toename biodiversiteit zijn o.i. daarbij de belangrijkste factoren. Een negatief effect zou door toename van de recreatiedruk op de Keersopperbeemden kunnen ontstaan. Met name de rust minnende soorten zouden hierdoor in het gedrang kunnen komen. Daarbij moet wel gezegd worden dat omgekeerd er een positief effect zou kunnen zijn doordat het pad aan de westkant van de Keersop gesloten wordt voor wandelaars. Daarmee lijkt de kans op broedvogels weer groter. Het pad wat aan de oostkant van de Keersop komt geeft duidelijk meer afstand tussen de Keersopperbeemden en wandelaars. 2x de vluchtafstand zoals aangegeven door Karen L. Krijgsveld e.a. in hun rapport, *Verstoring van vogels door recreatie* (31 maart 2022) zal dan gemakkelijker gehaald worden. Het lijkt erop dat deze aanpassing dit jaar gaat plaatsvinden. Handhaving op het betreden van de westkant en een goede afzetting en markering zouden daarbij, zeker in aanvang, een handje kunnen helpen.

Wat betreft Keersop en Run is de verwachting is dat er nog positieve veranderingen zullen komen in de biodiversiteit zeker als de verschraling zich verder voortzet. Daarbij speelt ook zeker het tot wasdom komen van de aanplant daar een rol bij. Het is evident dat het beheer van de waterstand in het gebied van zowel de Keersopperbeemden als Keersop en Run van belang blijven om het gewenste effect te bereiken.

Hoewel er geen structurele BMP-A inventarisatie van Keersop en Run is uitgevoerd. Hebben we bij elke ronde in de Keersopperbeemden gedegen naar het nieuwe gebied gekeken en gezocht naar broedvogels. Tijdens onze inventarisaties 2022 zijn er in het Keersop en Run gebied nauwelijks broedvogels waargenomen. Zelfs minder dan in het jaar ervoor, toen de weg nog in aanleg was.
Helaas zijn er in 2022 ook nog geen broedende oeverzwaluwen waargenomen. De redenen hiervoor zouden gezocht kunnen worden in de drukte van de weg, de nog weinig ontwikkelde aanplant van struiken en bomen en is het gebied nog in omvorming naar kruidenrijk grasland, de bodem is nog (te) stikstof rijk. Zie ook op foto van de Oeverzwaluwwand hieronder waar het doorgeschoten eenzijdige grasland opvallend is. De omvorming zal zeker nog een aantal jaren in beslag nemen. De aantallen en de verscheidenheid van insecten en dus ook vogels lijkt nog te beperkt. Daarnaast is de waterkwaliteit van de poel die aan de Oeverzwaluwwand grenst nog ondermaats. Er is heel weinig leven in de poel.

Als onderdeel van het project 'Vang de Watermonsters' kwamen de volgende bevindingen aan het licht: Het eindoordeel voor deze locatie is: Slecht.
De ecosysteemtoestand van dit water is troebel. Water wordt troebel als er veel kleine deeltjes klei, slib, algen of ander materiaal in het water zit. Bij troebel water komt er onvoldoende licht door het water heen waardoor onderwaterplanten nagenoeg afwezig zijn.
De volgende onderdelen tellen op tot het eindoordeel: Slecht.
Het oordeel voor de planten in dit water is: slecht
Het oordeel voor de helderheid in dit water is: slecht
Het oordeel voor de voedingsstoffen in dit water is: slecht
De hoeveelheid stikstof in het water is 1.425 mg/L.
Het oordeel voor de stikstof (N) in dit water is: matig
De hoeveelheid fosfor is 1.636 mg/L. Het oordeel voor (P) in dit water is: slecht.
Voor het gehele onderzoek zie bijlage 2.

Oeverzwaluwwand2022. *Foto links : Maarten-Jan van den Braak. Foto rechts: Jan Schutjes.*

Het doorzetten van de BMP-A inventarisatie van de Keersopperbeemden en het starten met een BMP-A inventarisatie en van Oeverzwaluwen van het nieuwe gebied Keersop en Run lijkt daarbij een prima instrument om mogelijke veranderingen, positief dan wel negatief, in beeld te brengen.

Gebiedsimpressies van de keersopperbeemden, sporen van de Bever.
Foto's: Jan Schutjes

5. Literatuur

Sovon, Vogelbescherming en ANWB-vogelgids, beschrijving vogels.
Karen L. Krijgsveld e.a., Verstoring van vogels door recreatie, 31-03-2022.

6. Fotoverantwoording

Alle foto's in dit verslag zijn van naam voorzien van de makers die daarvoor expliciet toestemming hebben gegeven. Te weten: Wil de Veer, Jan Schutjes en Maarten-Jan van den Braak. Mocht er hierbij, onverhoopt, een fout ingeslopen zijn, dan horen wij het graag zodat wij het kunnen rectificeren.

7. Dankwoord

Onze dank gaat uit naar Staatbosbeheer(SBB) voor de prettige samenwerking, het geven van de opdracht, het faciliteren zoals het verlenen van betredingsvergunningen, aanleveren zand en het geven van adviezen en relevante informatie.
Daarnaast ook dank aan Waterschap de Dommel voor de prettige samenwerking en het handelen na meldingen zoals omgevallen bomen.
Dank aan Wil de Veer, Jan Schutjes en Maarten-Jan van den Braak voor het beschikbaar stellen van hun foto's.

8. Bijlagen.

Bijlage 1.
PDF Plot 17738 met alle territoriumkaarten per soort van Keersopperbeemden 2022. Gegenereerd via Sovon.

Bijlage 2.
Waterkwaliteit Oeverzwaluwwand.